

Correspondentie David van Dantzig -- Gerrit Mannoury historische
notitie SEN, 1

J. Siegenbeek van Heukelom, G. Alberts

Software Engineering (SEN)

SEN-N0001 September 30, 2000

Report SEN-N0001
ISSN 1386-369X

CWI
P.O. Box 94079
1090 GB Amsterdam
The Netherlands

CWI is the National Research Institute for Mathematics and Computer Science. CWI is part of the Stichting Mathematisch Centrum (SMC), the Dutch foundation for promotion of mathematics and computer science and their applications.

SMC is sponsored by the Netherlands Organization for Scientific Research (NWO). CWI is a member of ERCIM, the European Research Consortium for Informatics and Mathematics.

Copyright © Stichting Mathematisch Centrum
P.O. Box 94079, 1090 GB Amsterdam (NL)
Kruislaan 413, 1098 SJ Amsterdam (NL)
Telephone +31 20 592 9333
Telefax +31 20 592 4199

Correspondentie David van Dantzig — Gerrit Mannoury

Historische Notitie SEN, 1

Jan Siegenbeek van Heukelom, Gerard Alberts

CWI

P.O. Box 94079, 1090 GB, The Netherlands

ABSTRACT

Correspondence David van Dantzig — Gerrit Mannoury

October 23rd 1917, after the second lecture in a course on analytical geometry David van Dantzig, student of chemistry, wrote a long letter to the professor of mathematics Gerrit Mannoury. It proved the starting point of a life-long symbiosis of pupil and master in mathematics, metamathematics and signification. Signification was the novel theory of intersubjective understanding. Gerrit Mannoury, 1867—1956, self-educated mathematician and communist was the central figure in the signification circle, a Dutch counterpart of the Vienna circle. David van Dantzig, 1900—1959, grew to be a successful mathematician. In the late 1930's he turned to applications and mathematical modelling. After the war Van Dantzig cofounded the CWI. He placed mathematical statistics on the mathematical agenda in the Netherlands. This historical note offers an inventory of their correspondence.

2000 Mathematics Subject Classification: 01A70, 01A60

Keywords and Phrases: Biography, correspondence, archival inventory.

Note: Work carried out as part of the GMFW-program *Van Dantzig 2000*, sponsored by NWO and CWI.

CORRESPONDENTIE DAVID VAN DANTZIG — GERRIT MANNOURY

Op 23 oktober 1917 klom de eerstejaars scheikundestudent David van Dantzig in de pen om zijn de hoogleraar in de wiskunde Gerrit Mannoury te bestoken met vragen naar aanleiding van diens eerste colleges analytische meetkunde. Dit was het begin van een levenslange relatie tussen leerling en leermeester op het gebied van wiskunde en significa, waarvan de hier beschreven briefwisseling de schriftelijke weerslag vormt.

MANNOURY

Gerrit Mannoury, 1867—1956, was autodidakt in de wiskunde en werd in 1903 toegelaten als privaatchoortant aan de Universiteit van Amsterdam. In 1917 volgde zijn benoeming tot buitengewoon, in 1918 tot gewoon hoogleraar in de wiskunde. Op 8 oktober 1917, twee weken voor die eerste brief, had hij zijn inaugurale rede gehouden *Over de sociale betekenis van de wiskundige denkvorm*. Mannoury was vooraanstaand socialist en communist. Hij was buitendien de centrale figuur van de signifiante beweging, de groep die in een kritische beschouwing van taal en wetenschap ontwikkelde, de significa of “leer der verstandhoudingsverschijnselen”. Hij werkte op dit terrein samen met mensen als L.E.J. Brouwer en F. van Eeden. Mannoury schreef na zijn pensioen in 1937 een aantal boeken over significa. Bij die onderneming, in het bijzonder het *Handboek der Analytische Signifika*, was Van Dantzig nauw betrokken. In 1946 verleende de universiteit hem een eredoctoraat.

VAN DANTZIG

David van Dantzig, 1900—1959, werd in tweede instantie, na het opgeven van de studie scheikunde, wiskundige en bereikte grote hoogten in dat vak. Hij werd hoogleraar wiskunde in Delft aan de Technische Hoogeschool en na de Tweede Wereldoorlog in de mathematische statistiek aan de Universiteit van Amsterdam. Van Dantzig was mede-oprichter van het Mathematisch Centrum op 11 februari 1946, het huidige CWI. Hij zette mathematische statistiek op de kaart in de Nederlandse wiskunde. Van Dantzig leverde bijdragen aan de significa en spoorde Mannoury aan diens ideeën te publiceren. Bij zijn wending, eind jaren dertig, naar een maatschappelijk dienstbare wiskunde steunde Van Dantzig op signifiante denkbelden. Het duidelijkst was dit het geval bij de omschrijving van het door hem verbreide begrip wiskundig modelleren als “inschakelen en uitschakelen van het formalisme”.

DE BRIEVEN

De brieven tussen Van Dantzig en Mannoury laten een bijna symbiotische relatie van leerling en leermeester zien. Ze wisselden gedachten uit in wiskunde en significa en betrokken elkaar bij verschillende initiatieven, onder meer bij de Internationale Signifiante Studiegroep, ISS, en het Studiegenootschap voor Psychische Massahygiëne, SPMH. Aanvankelijk ging de correspondentie overwegend over wiskunde. Geleidelijk aan werd de significa een belangrijker thema. Na het afstuderen van Van Dantzig, december 1925, werd de toon wat persoonlijker. De verhouding veranderde echt bij de “filippika”, een kritische brief van Van Dantzig aan Mannoury op 16 maart 1928. De correspondentie kreeg meer en meer het karakter van een gelijkwaardige uitwisseling, al bleef Van Dantzigs toon er een van verering. Significa en persoonlijke berichten over carrière en dergelijke voerden de boventoon. Een uitzonderlijke episode was het onderzoek naar bevolkingsstatistiek waarin Mannoury in de oorlogsjaren Van Dantzig assisteerde. Hoogtepunt van de correspondentie was het eerbetoon dat Van Dantzig Mannoury bij zijn 80e verjaardag bereidde, 17 mei 1947. Dieptepunt was een ruzie twee jaar later

rond ISS en SPMH. Ze bleven schrijven en elkaar opzoeken tot Mannoury's dood in 1956. De brieven bieden een bijzondere blik op het intellectuele klimaat in Nederland in het interbellum en de tijd van wederopbouw. Aan de orde komen, behalve de persoonlijke ontplooiing van beide scribenten, zaken als de politieke actualiteit, het maatschappelijk bewustzijn van wetenschapsbeoefenaren, de verhouding van significa tot “Wiener Kreis” en “Unity of Science” en scherpe observaties over de groep van significi zelf. De brieven zijn van een grote intensiteit, sommige hebben een regelrecht literaire kwaliteit. Een aantal mooie en veelzeggende brieven is getranscribeerd en hier met toestemming van de archiefbewaarders opgenomen

BEWAARD

Het lijkt erop dat de complete correspondentie tussen beide mannen bewaard is gebleven. Zij hechtten beiden grote waarde aan deze relatie. Mannoury bewaarde sowieso alles, tot de kladjes aan toe die ze tijdens hun gesprekken maakten en de verslagen die hij bijhield van hun gesprekken en telefoontjes. Beiden bewaarden ook doorslagen van belangrijke brieven.

De brieven zijn bewaard in het archief van Van Dantzig en in het archief Mannoury-Vuijsje; door de genoemde doorslagen is er enige overlap. Sinds juli 2000 bevatten deze archieven bovendien fotokopieën van wat zich in de andere collectie bevindt.

[ArchDvD], het Archief Van Dantzig. Het wetenschappelijk archief van David van Dantzig berust bij diens zoon R. van Dantzig en zal eerstdaags overgedragen worden aan het Rijksarchief in Noord-Holland te Haarlem en daar ontsloten worden. De correspondentie met Mannoury is buiten de overige correspondentie bewaard in een aparte omslag.

[ArchMV], het Archief Mannoury-Vuijsje. Het significa-archief van Gerrit Mannoury en diens schoonzoon David Vuijsje berust bij de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Amsterdam in de handschriftencollectie onder nummer XXXIII. De correspondentie met Van Dantzig, 4 omslagen, wordt bewaard in de alfabetisch geordende correspondentie van Mannoury (map 251). Het politieke archief van Mannoury wordt bewaard in het IISG.

VINDPLAATS

In de inventaris is telkens aangegeven in welk van beide archieven de brieven en doorslagen zich bevinden. [ArchDvD]: in het archief van Van Dantzig. [ArchMV]: in het archief Mannoury-Vuijsje. Mannoury heeft de brieven, niet volledig, genummerd. Bij de brieven waar dit het geval is, is Mannoury's nummering aangegeven als bijvoorbeeld [ArchMV, 18].

Door uitwisseling van fotokopieën zijn beide collecties overigens aangevuld.

De brieven over en weer en enkele aantekeningen zijn in dit rapport chronologisch geordend en genummerd —deze nummering is dus niet op de stukken zelf aan te treffen. In enkele gevallen kon de volgorde slechts bij benadering gereconstrueerd worden op grond van de inhoud.

DANK

We danken René van Dantzig en de Universiteitsbibliotheek voor de toeschietelijkheid bij het inzien van de archieven en voor de toestemming brieven uit de correspondentie te mogen publiceren.

Deze inventarisatie is een product van het GMFW-project Van Dantzig 2000.

Amsterdam, september 2000

Jan Siegenbeek van Heukelom, Gerard Alberts

1. DvD:GM Amsterdam, 23 oktober 1917, getypte brief, 2 pag. A4 [ArchDvD, doorslag]
Eerste brief naar aanleiding van eerste college.
2. GM:DvD Amsterdam 24 X 1917 [poststempel], briefkaart [ArchDvD]
Geachte H, Uw schr. stel ik zeer op prijs, en ik stel mij voor de volgende maal uitvoerig op de kwestie v/d relativiteit v/h begrip 'rechte lijn' terug te komen.
Uw dw GMannoury [handtekening]
3. DvD:GM Amsterdam 14 september 1920 9 pag. A4 [ArchDvD, doorslag]
Brief met lang commentaar, in het Duits, op *Methodologisch*es...
4. GM:DvD Amsterdam 20 september 1920 handges. briefje [ArchDvD]
Uitnodiging aan DvD om nog eens over wat vraagstukken te praten.
5. DvD zonder plaats of datum handges. brief 3 pag. A4 [genummerd] [ArchDvD]
Berekeningen, aantekeningen van een gesprek.
6. GM:DvD Amsterdam 25 december 1921 handges. brief ong. 1 pag. A4 [gevouwen] [ArchDvD]
GM geeft DvD uitleg over een probleem, met berekeningen, in inkt geschreven. In potlood glossen van DvD.
7. DvD:GM Amsterdam 12 augustus 1922, handges. brief 2 pag. A4. [ArchDvD]
Hoogachte Professor,
Hierdoor verzoek ik U beleefd, mij eenige vragen te willen beantwoorden, die, naar ik meen, minder geschikt zijn voor de a.s. les, daar ze eenigszins buiten het kader der K V stof gaan.
....
VI
Tenslotte zou ik U graag nog iets willen vragen, dat minder rechtstreeksch op mathematisch gebied tehuis behoort. Ik loop nl. reeds sinds eenigen tijd met het lugubere plan rond, een werkje samen te stellen omtrent het gebruik van vector- en tensor-algebra in de niet-toegepaste differentiaalmeetkunde. Voor zoover mij bekend is er over vector-analyse in het Nederlandsch slechts weinig en over tensor-analyse geheel niets geschreven. Meent U dat een dergelijk werkje nuttig zou zijn, dat ik tot dezen arbeid in staat zal zijn en dat er eventueel een uitgever te vinden zal zijn?
Ik hoop U met deze vragen niet al te veel moeite te berokkenen. Indien het U minder tijd zal kosten, mij mondeling te antwoorden, dan zal ik gaarne op een avond of middag na 5 uur bij U komen.
U bij voorbaat dankend, verblijf ik,
met de meeste hoogachting
UEdDwDn
D.van Dantzijg [handtekening]
8. GM:DvD Amsterdam 14 augustus 1922 handges. brief 1pag. A4 [ArchDvD]
Reactie van GM op de brief en vragen DvD van 12 aug. 1922, zie nr. 7. Op vraag VI antwoord GM
... Nuttig zeker; 'n uitgever zou misschien te vinden zijn als ook mechaniese en analyties-geometriese toepassingen gegeven werden; of u 't er goed zou afbrengen, zou ik eerst kunnen beoordelen als u 'n 'proefhoofdstukje' geschreven hadt.
Evenwel zou alles afhangen van de duidelijkheid en aanschouwelikeheid der inkleeding.
Met beste groeten Uwvndn
GM
9. GM:DvD Amsterdam maart 1923 handges. brief [nogal versleten] 1pag. A4[ArchDvD]
Berekeningen en uitleg door GM; toegevoegd snippet met berekeningen door DvD.
10. GM:DvD Amsterdam 12 mei 1923 handges. brief 4 pag. A4 [ArchDvD]
Aan- en opmerkingen van GM over twee stukken van de hand van DvD, 'over wiskunde-onderwijs' en een mechanika opstel.
11. GM:DvD Amsterdam 24 januari 1924 handges. briefje ongeveer een half A4 [ArchDvD]
Organisatorische brief over het komende wiskunde-onderwijs.

12. GM:DvD Amsterdam 3 juli 1924 Handges. brief 1 ½ A4 [ArchDvD]
Een minder formele brief, die niet onder de zakelijk-wetenschappelijke correspondentie valt. Blijkbaar had DvD GM om advies gevraagd i.v.m. een leerlinge van hem die veel hardnekkige fouten maakte en niet genoeg progressie boekte. In deze brief geeft GM DvD enkele adviezen en tips over wat te doen. De toon van de brief is van haast vaderlijke zorg. Volgens GM heeft de leerlinge last van een slecht geheugen dan wel van aandachtsconcentratie. In het laatste geval is er wel wat aan te doen, in het eerste niet. De truc volgens GM is om vast te stellen welke van deze twee het is. Zo heeft hij eens vastgesteld dat een leerling van hem wel alle voetbaluitslagen kon onthouden maar niet zijn aardrijkskundeles. Het is een voorbeeld, maar DvD moet toch zelf een manier vinden waarop hij dit kan vaststellen bij zijn leerlinge. GM vermoedt dat DvD's leerlinge waarschijnlijk last van een gebrek aan concentratievermogen zal hebben.
13. DvD ± 1925 Krantenknipsel. Verschenen in de Telegraaf. titel: Wiskunde-onderwijs. Rubriek: Onderwijs en opvoeding [ArchMV]
Behandelt het nut en doel van het wiskunde-onderwijs. Het doel van de wiskunde is het aanleren van een denkwijze die "op ieder onderwerp van het denken hare toepassing kan vinden".
14. DvD:GM Amsterdam 2 april 1925 getypte brief 4 pag. A4; GM:DvD 3 april 1925 handges. antwoord 1/2 pag. A5 [ArchDvD]
Het document bestaat uit twee brieven. DvD meldt met dat hij met groot genoegen Mathesis en Mystiek heeft gelezen. Aan het eind van de brief reageert GM kort op DvD's suggestie Mathesis en Mystiek in het Duits te vertalen.
15. DvD:GM Engelstalige getypte brief 28 augustus 1925 1 pag. A4. Pagina 1 ontbreekt. [ArchMV]
Wetenschappelijke corr. over het MILLER effect, verband houdend met [Dantzig [1] 1925].
16. DvD:GM Amsterdam 11 oktober 1925 getypte brief 2 pag. A4 [ArchDvD, doorslag]
Wetenschappelijke correspondentie n.a.v een filosofie college en het MILLER-effect. Er staan enkele schetsen en tekeningen in de brief. DvD sloot een brief van een Leningradse wiskundige met reactie op een artikel van DvD in *Nature* [Dantzig [1] 1925] en zijn eigen 'contra-attack' in, met het verzoek beide terug te sturen.
17. GM:DvD Amsterdam 13 oktober 1925 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
Reactie op DvD's schrijven van 11 oktober. Mathematische correspondentie, op de achterkant met potlood getekende figuren. Bijlagen: doorslagen van nr.15 en nr.17 met correcties.
18. DvD:GM Amsterdam 19 oktober 1925 getypte brief 4 pag. A4 [ArchDvD, doorslag (zie nr.17)]
Wetenschappelijke stuk over de invoering van een coördinatenstelsel in een eindige verzameling.
19. GM:DvD Amsterdam 12 januari 1926 handges. brief 3 pag. A4 [ArchDvD]
Bericht van GM dat hij verhinderd is om die avond met DvD over een artikel te praten, dat DvD geschreven heeft. Om DvD toch niet te lang op een reactie te laten wachten, heeft hij zijn kanttekeningen kort opgeschreven.
20. DvD:GM ± 1 febr. 1926 [datum in potlood bijgeschreven] handges. brief 4 pag. A5 [ArchMV, 2]
Hoogachte Professor,
Wellicht vindt U het wel aardig te vernemen, dat ik vannacht in den droom bezig was voor U de drukproeven van Hfdst. III "Kans" van "Ruimte en Tijd" te corrigeeren. De inhoud daarvan kwam kort beschreven hierop neer:
"Op een dag dan kwam mijn groote collega, die toen ook nog jong en pas student was" (Prof. Brouwer) "bij mij en vertelde me" (dat bent U dus) "dat hij zich verloofd had. Hij wilde 'haar' denzelfden avond nog aan me komen voorstellen. 'Ze is een dubbelgerijde fee', zeide hij, daarmede klaarblijkelijk iets zeer liefelijks bedoelende 'en je zult haar stellig ook wonderbaarlijk vinden!'"
Het woord "dubbelgerijde" blijkt een contractie te zijn van "dubbelgebeide" en "eigengereide". Het eerste woord beteekent volgens Coenen "tweemaal over de bessen gebaalde" (nl. jenever). Ik kende het alleen in de beteekenis van "zeer goed" en ethymologiserde zelf: versterking van "langge(=ver)beide". "U" besloot toen te trachten de fee op feeërieke wijze te ontvangen, waarvan echter niet veel terecht kwam, daar een studentenkamer zich daartoe niet erg leent. Daardoor mismoedig geworden,

besloot U, alles maar te laten zoals het was, geen nectar, maar thee aan te bieden, enz.
 Zulks geschiedde. Zij kwam, en U kon dadelijk heel goed met "haar" opschieten. Het was alles heel gezellig, intiem, knus.
 Ondertusschen piekerde U over die woorden "dubbelgerijde fee" en dacht daarbij aan $v =$ (dubbelgestreepte v). Daarmede
 werd alles duidelijk. In een $\mathbb{R} \times^1 \dots \times^n$ heb ik een vectorveld v . Op nieuwe coördinaten $x^1 \dots x^n$ gaat deze over in $v^1 =$
 $v^i(x^1, \dots, x^n)$ en op weer andere coördinaten $x^1 \dots x^n$ in v^i . Maar v^i heeft eigenlijk niets meer met v te maken; het zijn heel
 andere getallen geworden, alleen zijn ze dezelfde functies van de x^i als de v van de x^i . Zoo had ook "zij" niets meer met een
 fee te maken; alleen was "haar" "functie" ten opzichte van Uw vriend dezelfde als die van eene gewone ("on-gerijde") fee
 t.o.v. U.

Toen zij wegging zeide zij, dat ze het zoo bijzonder prettig gevonden had, met haar verloofde bij U te komen en U
 antwoordde met beminnelijke naïveteit "Ik heb er ook erg mijn best voor gedaan". "Hoe zoo?" vroeg ze. En toen klapte U
 uit de school. "Mijn vriend zei, dat ik U wonderbaarlijk zou vinden. Maar dat is niet zoo. Ik vond het vreselijk prettig en
 gezellig. En U vind ik héél erg lief en aardig en vriendelijk en mooi en hartelijk. Maar wonderbaarlijk? Neen, dat niet; het
 was juist zoo knus en huiselijk en onder-ons, er was niets onbegrijpelijks bij".

En toen ze weg waren, bleef U nog even doorpiekeren over de "moraal". Het ging tenslotte maar om een adjectief. Want
 al vond U het epitheton niet "juist", U had Uw vriend toch héél goed begrepen en U vond haar juist zoals hij zich dat
 gedacht had. Wat doen de woorden ertoe, als je elkaars bedoeling maar begrijpt, of beter voelt!

En zoo was het met v^i en v ook. Wat doet het ertoe, welke getallen ze voorstellen? De vorm der symbolen suggerert de
 gedachte aan een contravarianten vector en dat is de hoofdzaak. En het "epitheton" "dubbelgestreept" verandert daaraan
 belemmering niets.

Het gevoel, de emotie die achter de woorden verborgen ligt is het, die aan de "redelijke verstandhouding" tusschen menschen
 ten grondslag ligt. Als je mekaar maar begrijpt!!

En waarom staat dit beele verhaal in het hoofdstuk "Kans"? Om de begrippen "wonder" en "wonderbaarlijk". Het is
 eene illustratie van wat U dikwijls gezegd hebt: Een wonder is iets ongewoons, iets dat niet in het schema der dagelijkse
 gebeurtenissen past, iets dat de emotie "wonder" opwekt. Kort gezegd: Een wonder is iets dat je verwondert!

Ik dacht, dat U het wel grappig zou vinden, deze nachtelijke phantasie te lezen, daarom heb ik ze voor U opgeschreven.
 Een groot aantal details en zijdelingsche opmerkingen zoals ze vaak Uw boekjes zoo buitengewoon waardevol maken, zijn
 me helaas ontgaan. Anders ware het nog zoo gek niet met deze geschiedenis het begrip "wonder" en daarmede
 "waarschijnlijkheid" te illustreren!

Als steeds t.a.v.

DvDantzig [handtekening]

zie voor reactie op deze brief nr.20

21. GM:DvD zonder plaats of datum handges. briefkaart [ArchDvD]

Gezien de inhoud, reactie op nr. 19 en voorafgaand aan nr. 21, begin februari 1926

GH, Wel bedankt voor uw aardig en uit verschillend oogpunt beschouwd merkwaardig droomrelaas. Biezonder trof me, dat
 uw droom-ik ("in slaap vallen" is niet anders dan een verplaatsing van het aandachtcentrum, zou men kunnen zeggen) de
 gedachtegang van mijn waak-ik zo scherp heeft weergegeven.

Beste gr. Uwdv

GMan

(Vooraf dat: " 'n wonder is iets, dat je verwondert" is me uit het hart gegrepen)

22. DvD:GM Amsterdam 7 februari 1926 getypte brief 2 pag. A4 [ArchDvD, doorslag; ArchMV]

Amsterdam, 7 Februari 1926

Hooggeachte Professor,

Ik zou het met Uwe opmerking: "Slapen is eene verschuiving van het aandachtscentrum" vorkomen eens zijn, als U
 voor het woord "slapen" het woord "dromen" substitueerde. Het komt mij voor, dat het bij den droomlozen slaap
 zinledig is van een aandachtscentrum te spreken. Is niet juist slapen het ontbreken van aandacht? Misschien is de
 onderwijzer die zegt: "Jongen, je slaapt weer" er toch niet zoo ver naast met zijne definitie. Behalve natuurlijk als de
 jongen "Ja" antwoordt.

Want slapen kun je nu eenmaal niet in den eersten persoon tegenwoordigen tijd doen. Ik slaap nooit, maar ik heb
 dikwijls geslapen en zal het ook nog wel vaak doen. In den gewonen zin bestaat "slapen" alleen in den derden persoon:
 "Wat slaapt ze weer lief". Want in den 2-den persoon is het toch ook niet je ware. "Je slaapt" beteekent: "Kom, let eens
 op!" En "slaap je?" wil zeggen: "Luister eens, ik wil je nog wat zeggen voordat ik ook ga slapen".

Een aandachtscentrum, daarentegen, heb ik alleen. Aandacht zelf kan een ander nog wel hebben, voor wat ik of een

derde zegt, bv. Maar dan toch alleen de uiterlijke kenmerken van den aandacht; en dan eigenlijk alleen nog maar in de betekenis van niet-niet-aandacht: niet uit het raam kijken, niet met een mes spelen, enz. Maar van mijn aandachtscentrum moet een ander afblijven, dat is nog veel meer van mij dan mijn naam bv.

Er is één uitzondering op den regel: "Ik slaap nooit". In den droom heeft men nl. dikwijls het besef, te droomen en te slapen. In zoo'n geval slaap ik actief, in het prezens. De beschouwing van den droom als aandachtsverschuiving maakt ook vele verschijnselen die Freud ontdekt heeft plausibel: de droomverschuiving, omkeering, het ontbreken van de censuur, enz.

Behalve dan de zn. droomverdrinking. Het blijft m.i. altijd even zonderling, dat de droom een überdeterminiert kunstwerk is, waarvan de bouwsteentjes als een mozaiek in elkaar gepast zijn. Ik heb dikwijls gedacht, dat dit veel eenvoudiger zou worden, als Freud van zijn determinisme afstand zou willen doen: uitgaande van den droom worden associatieketenen gevormd (tijdens de analyse); de omstandigheden tijdens de analyse zijn van dien aard, dat de "censuur" die anders bestaat grotendeels opgeheven wordt, de eene associatie sleept de andere mee, en daardoor kom je vanzelf waar je zijn wilt, nl. in het "onderbewuste". Maar Freud draait de heele zaak nog eens om en zegt dat dat alles in omgekeerde tijdsorde vóórdien al eens gebeurd is en den droom heeft doen "ontstaan". Zou dit misschien komen doordat het woord "droom" ouder is dan het woord "onderbewuste" en doordat men zoo graag naar "oorzaken" en betekenissen zoekt?

Ik geloof, dat hiermede een bekend probleem samenhangt, dat o.a. verleden week door Prof. Jelgersma in de Telegraaf weer eens naar voren gebracht is. Ik bedoel de vraag: hoe lang duurt een droom? Ik krijg dikwijls den indruk, dat deze vraag eigenlijk geen zin heeft, doordat ik het ben die droomt en niet een ander die naast mijn bed staat en ziet dat er een gordijnroede op mijn hals valt, "terwijl" ik droom dat ik in Frankrijk tijdens de revolutie leef, gevangen genomen wordt, voor rechtbank sta, veroordeeld wordt [?], naar het schavot gevoerd wordt [?], het mes van de guillotine hoor vallen en wakker wordt [?](dit voorbeeld noemde Prof. J.). Is dat nu allemaal gebeurd in dat ééne oogenblik, dat die lat viel?

Heeft het hier wel zin om van "gedurende dien tijd" te spreken? Mijn "Kopfuhr" zegt dat het heel lang geduurd heeft, en ik kan nu eenmaal niet met gesloten oogen op de klok kijken. Heeft het wel zin om te zeggen, dat ik de verschillende gebeurtenissen die in den droom na elkaar geschieden ook inderdaad na elkaar gedroomd heb? Of zou misschien die tijdsorde pas weer na het ontwaken in de dan voorhanden verzameling van associatiebeelden gelegd worden? Als men met alle geweld naar causale samenhangen wil zoeken, is het toch veel eenvoudiger, aan te nemen dat van de vallende lat associaties uitgaan naar de guillotine, naar de Fransche revolutie, het proces, de gevangeming, enz. en dat na het ontwaken de censuur de heele geschiedenis weer "recht" zet door nu de tijdsorde om te keeren?

Maar het spreken over "droomsnelheid" lijkt mij even zinledig als het spreken over "slaapsnelheid". Dit doet me denken aan iets dat onlangs gebeurd is. Eene dame van mijn kennis, die niet zeer gezond is en vroeg naar bed moet, zeide onlangs, dat ze dat zoo vervelend vond, omdat ze dan 's nachts zoo slechts(?) sliep. Ik zei: "Kom, kom, als U een beetje zuinigjes aan slaapt, zal het wel meevallen". Snel slapen, langzaam slapen, snel droomen, langzaam droomen, waar is de maatstok? Iemand snel zien droomen helpt ons ook niet verder, want hij die ziet, ziet alleen het vallen van de guillotine en het ontwaken. En als de ander het verhaal van de rechtbank enz. vertelt, ordenen ze het beide tusschen die twee momenten.

Zou er niet in de filosofie te veel gedroomd worden over dingen die tusschen bemel en aarde zijn of tusschen het hangende valmes en het ontwaken? Ik zou gaarne eens Uwe meening over deze verschillende quaesties willen hooren.

Met hartelijke groeten,

Uw dw.

23. GM:DvD Schoorl 28 juli 1926 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
Brief met dank en waardering voor enkele artikelen.
24. DvD 1926/1927 aantekeningen van een college van GM 5 velletjes A5 [ArchDvD]
Aantekeningen zijn gemaakt naar aanleiding van het college Didaktiek en Methodologie der Wiskunde 'Over de mogelijkheid van de toepassing der Montessoribeginselen op het onderwijs in de Wiskunde' I Inleiding en Strekking, II De Taalvorm der Wiskunde, III De Denkvorm der Wiskunde, IV Psychologische Beschouwingen, V Didaktiek, VI Hulpmiddelen.
25. GM:DvD en GM:Drs.G.Bolkestein [2 verschillende brieven] Amsterdam 21 juli 1927 handges. brieven 2 maal 2 pag. A4 [Brief aan DvD: ArchDvD; ArchMV, 3 doorslag. Brief aan Bolkestein: ArchMV, 3 doorslag]
De brief aan DvD is geschreven n.a.v. [Dantzig (A. 3) 1927].

De tweede brief is doorslag een aanbevelingsbrief van GM voor de sollicitatie van DvD aan de school van Mej. Kernkamp, waarschijnlijk als bijlage bij de brief aan DvD.

26. DvD 1927 artikel 10 pag. A5 [ArchMV, map 1949]
Overdruk van 'Over de maatschappelijke waarde van onderwijs in de wiskunde' [Dantzig [3] 1927].
27. GM:DvD Amsterdam 18 augustus 1927 handges. brief 2½ pag. A4 [ArchDvD]
Amsterdam 18/8/27

Zeer Geachte Heer vDantzig,

Ik heb dadelik na ontvangst van uw brief getracht informaties in te winnen en van het stadhuis officieus vernomen, dat waarschijnlijk een ander benoemd zal worden. Waarom, dat is mij een raadsel, en daar ik nòch de directrice, nòch de inspekteur, nòch de wethouder kon bereiken, kan ik op het ogenblik daaromtrent niets naders te weten komen. Ik begrijp volkomen, hoe zwaar den teleurstelling voor u is, want uw kennis en bekwaamheid (om nog te zwijgen van de vele arbeid, die u zich in dienst van de wetenschap getroost hebt) geven u recht op een beoorlikte positie, en die ontgaat u nog maar steeds. Toch kan ik mij onmogelijk indenken, dat het nog lang kan duren, eer u een plaats bij het M.O. zoudt krijgen, al zult u er misschien nog al eens voor moeten solliciteren. Zodra de vakantie voorbij is, zal ik er met dHr. Bolkenstein en en anderen over spreken.

Maar nu iets anders. Ik meen, dat mijn signifikante werk aan de Universiteit meer tot zijn recht zou kunnen komen en meer nut afwerpen dan tot nu toe, als aan individuele en kollektieve gesprekken met de studenten meer tijd kon worden besteed, dan ik disponibel heb, en vooral, indien iets aan experimentele signifikanta kon worden gedaan. U is de enige, die mij bij dit en soortgelijke werk zoudt kunnen assisteren, en daarom heb ik Dr. Delprat zoëven opgebeld om hem te vragen of er kans zou bestaan, dat een verzoek aan B & W mijnerzijds, u tot mijn assistent te benoemen, zou worden ingewilligd. Dat scheen hem niet uitgesloten, als het uitvoerig gemotiveerd werd, maar met het oog op de begroting zou dat niet vóór Januarie a.s. kunnen ingaan. Ik hoop van harte, dat u vóór die tijd een betrekking hebt, maar ook al was dat zo, dan zoudt u 't misschien kunnen combineren. Wil u er s.v.p. eens over denken en mij schrijven of u tot zodanig assistentschap (er zal wel niet veel voor betaald worden, vrees ik, maar daarvan ben ik niet precies op de hoogte) bereid zoudt zijn, wat ik zeer op prijs zou stellen. Als dat het geval is, zal ik er dadelik werk van maken.

Hartel. groeten

GMannoury

(Schrijft u voorlopig maar niet a/d H Aequet [?]; ik wil toch liever proberen, het boekje zelf te schrijven. De twee boekjes hebt u zeker in Amsterdam? Als ik ze maar begin September terug heb, is dat vroeg genoeg).

28. DvD:GM Rotterdam 16 maart 1928 handges. brief 4 pag. A5 [ArchMV, 6]
Dit is de Philippika, vgl. telegram 17-3-'28, nr. 28
Rotterdam, 16/3 '28

Hooggeachte Professor,

Met het werk voor mijne dissertatie vlot het nog heel slecht. Ik heb wel reeds enkele dingen opgeschreven, die voornamelijk betrekking hebben op eene verdere analyse van het waarde-begrip, ook toegepast op het onderwijs in het algemeen, maar het blijft nog stukwerk. Het ziet er op het oogenblik nog niet naar uit, alsof het in afzienbare tijd klaar zou komen.

Te meer geldt dit nog, daar ik zoo weinig van de algemeene significa weet. U hebt daaromtrent in den loop der jaren eene heele serie begrippen opgesteld en uitgewerkt, en mij daarvan vaak gesproken, maar voornamelijk door mijne uiterst zwakke auditieve reactie kan ik daarvan niet het rechte profijt trekken, zoolang ik ze niet zwart op wit voor me heb.

Zou het U niet mogelijk zijn, datgene wat U in den loop der jaren daarvan hebt samengebracht, eens systematisch samen te stellen? Zoo in den trant van het geconcipieerde leerboekje? [Zoudt U me dat misschien nog eens eenigen tijd te leen kunnen geven, opdat ik er eens een afschrift van zou kunnen maken?]. Zou het moeilijk mocht zijn, een uitgever te vinden, zoudt U het toch als eene serie tijdschriftartikelen kunnen publiceren? (En dat natuurlijk liefst in het Duitsch of Engelsch).

Van het belang daarvan behoef ik U toch wel allermintst te overtuigen!! En zoo U, naar U mij wel eens zeide, mocht meenen, dat deze begrippen toch wel zullen optreden, ook al publiceert U ze niet, dan zult U toch wel toegeven, dat het hoogst onoekonomisch is, dat anderen het werk dat U gedaan hebt, nog eens moeten doen, afgezien nog van het feit, dat ik b.v. tot mijn vijftigste jaar zou moeten wachten, voordat ik zoo ver zou kunnen zijn als U. En hoe kunnen we signifi-canderwijs propageren, zoo elkeen ons onmiddellijk den mond zou snoeren met de vraag naar wat litteratuur erover en een systematisch leerboek? Mauthner zou toch ook nooit zooveel invloed gehad kunnen hebben, als bij de Kritik der Sprache niet geschreven had? En wat beteekenden alle infinitesimale beschouwingen ad hoc vóórdat Leibniz en Newton een systematischen opbouw van de theorie gegeven hadden?

In het uiterste geval, zoo U geen tijd of lust mocht hebben om alles in definitieven vorm te gieten, zou ik dat misschien kunnen doen, als U me althans het materiaal systematisch geordend kunt geven, opdat ik niet door gebrek aan grondstoffen

gehandicapt ben.

Maar het moet voor U toch ook een groote charme hebben, datgene wat toch eigenlijk uw levenswerk is, eens volledig samen te stellen? In een zoodanigen, streng wetenschappelijken vorm, dat het niet alleen in den engeren kring Uwer partijgenoten kan doordringen? En ligt er ook niet iets van een plicht tegenover de gemeenschap in, haar het inzicht in de significa dat u bezit, niet langer te onthouden?

Zou ik U de volgende keer dat ik in Amsterdam ben, bv. Zondagmiddag 1 April mogen bezoeken? Of misschien nog beter Zaterdagmiddag 31 Maart vóór het W.G.? En zoudt U me inmiddels uw manuscript van het leerboek-concept nog eens willen zenden? Tenzij, wat veel beter ware, U mij 1 April reeds datgene zoudt kunnen geven, waarom ik vroeg.

Vergeef me, dat deze brief niet geheel in den toon gesteld is, die een leerling tegenover zijn leeraar past, want voor eene groote uitwerking zijn wel eens krasse middelen noodig.

Inmiddels verblijf ik, met hartelijke groeten en de meeste hoogachting, Uw d.w.

DvDantzijg

- 29a. GM:DvD Ontvangen te Rotterdam 17 maart 1928 10:30u. telegram [ArchDvD, origineel telegram; ArchMV afschrift]

*=Filippika dubbelverdiend waardering maar half
zeer hartelijk dank = Mannoury=*

- 29b. GM:DvD 17 maart 1928 snipper enkele regels [ArchDvD origineel telegram; ArchMV, afschrift]

Handges. kopie van de tekst die GM in een telegram aan DvD had gestuurd, "Philippika" [zie 27a]. GM heeft deze tekst zelf geschreven en aan zijn administratie toegevoegd.

30. DvD:GM Rotterdam 14 mei 1928 handges. brief, 1 1/2 pag. A5 [ArchMV, 7]

Origineel van het manuscript in ArchDvD, map ongepubliceerd. Brouwer heeft publicatie afgewezen blijkens corr. Hurewicz

Rotterdam, 14/5 '28

Hoogachte Professor,

Bij het nadenken over enkele grondbegrippen der psychologie, die ik in mijn paedagogische werk wil toepassen, en waaraan me de betekenis nog niet helder voor de oogen stond, stootte ik gisteren op de "Ansätze" (weet U een goed Hollandsch woord?) voor een mathematiseringsmogelijkheid van de psychologie, die ik U in bijgaand artikel aanbied. U zult me, hoop ik daarom nog niet als een "verrader" beschouwen, die naar het intuïtionistische kamp is overgelopen? Ik heb hier de int. wisk. alleen om de in de tekst genoemde redenen gebruikt.

Ik zend U twee exemplaren, want ik zou graag willen, dat U een ervan, als U er U althans mede kunt vereenigen, aan Prof. Brouwer doorzondt. Zoo U echter ernstige kritiek hebt, wil ik die liever eerst van U vernemen. Anders zou ik graag willen, dat U het spoedig doorzondt, want ik wil trachten er volgende week met Prof. Br. over te spreken.

Van mijne diss. staat nog altijd geen woord geschreven. Maar, al is het dan niet het ware, het is toch althans iets, wat er voor den dag gekomen is.

Inmiddels verblijf ik, met vele groeten,

Uw dw

DvDantzijg

Aantekening 13 juli 1944

Het MS ontbreekt. Denkelijk het mijne aan vD teruggegeven. Het ander is in handen van Br. gesteld, die daarover met vD heeft gesproken'

31. GM:DvD Amsterdam 16 augustus 1928 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD]

Wederom probeert GM DvD te helpen bij het verkrijgen van een aanstelling als docent aan een Gymnasium. Aangezien de betrokkenen van het Gymnasium op vakantie zijn kan hij op dat moment weinig anders doen dan afwachten. DvD is bezig met een vertaling van "MM", *Mathesis und Mystik*

32. DvD:GM Frankfurt 28 augustus 1928 briefkaart [ArchMV]

DvD vraagt GM om een scherpere definitie van de begrippen "indicatief" en "emotioneel" i.v.m. de vertaling van "M.&M."

33. DvD:GM Frankfurt 9 september 1928 handges. brief, 2 pag. A5 [ArchMV, 9]

Frankfurt 9/9 '28

Hooggeachte Professor,

Het zal U interesseren, dat ik met de vertaling van M. & M. tot voorbij pag. 60 gekomen ben. Daar mij telkens weer blijkt, dat het werk voor wie Uwe gedachtegang niet door en door kent, nauwelijks te begrijpen is en dat in ieder geval het grootste deel van den groven gedachtenrijkdom verloren gaat, denk ik het met uitvoerige commentaren uit te geven. Ik hoop dat U er geen bezwaar tegen zult hebben, dat het werk daardoor een meer wetenschappelijke karakter krijgt en dat Uwe oorspronkelijke bedoeling iets meer op de achtergrond geraakt; het zal dan ook gemakkelijker vallen, een goede uitgever te vinden.

Ook met mijn werk "Grundlegende Betrachtungen zur Didaktik der Math. Eine signifikant-psychologische Studie" heb ik (eindelijk!) een ernstig begin gemaakt, dat, naar ik hoop, bruikbaar zal blijken te zijn.

Ik denk me dit werk met M. & M. en een systematische "Einführung in die Sign." als eene trilogie, waarvoor ik bv. bij Teubner belangstelling hoop te vinden, en die als basis voor verder signifikant werk zal kunnen dienen.

Van M. & M. begrijp ik hoe langer hoe minder. Ik zou daarover graag nog eens uitvoerig met U spreken. Ook over mijne diss. Daar ik ± 20 dezer weer in functie moet zijn, had ik gedacht b.v. 18 en 19 dezer daartoe naar Amst. te komen. Zoudt U op die dagen tijd voor mij hebben. Het liefste ware het me, als we het werk over twee 'zittingen' konden verdeelen. Ik hoop daarmee niet al te onbescheiden veel van U tijd te vragen.

Ik dank U nog hartelijk voor Uw brief, die me de begrippen "ind." [inductief] en "em." [emotioneel] belangrijk verhelderd heeft.

Inmiddels met hartelijke groeten,

Uw dw

David van Dantzig

tot ± 15/9

Holzhausenstr. 58^{III}

34. GM:DvD Amsterdam 10 september 1928 handges. brief 2 ½ pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, doorslag]
GM geeft DvD zijn goedkeuring en biedt aan hem te zullen ondersteunen bij het schrijven van een vertaling van zijn (GM's) werk en bij het verspreiden van de significa in Duitsland.
35. Wiskundig Genootschap Uitnodiging Groningen 3 oktober 1928 briefkaart [ArchMV,11]
Uitnodiging voor een toespraak van DvD in hotel Krasnapolsky.
36. GM:DvD Amsterdam 8 oktober 1928 handges. brief 1½ pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 10 doorslag]
Redactioneel commentaar op de Duitse vertaling van 'M.M'.
37. GM:DvD Amsterdam 25 november 1928 handges. brief 1½ pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 13 doorslag]
Een taal- en wetenschapsfilosofisch argument tegen twee artikelen die in twee Duitse wiskundige bladen zijn verschenen. Ze zijn voor GM het bewijs dat het wetenschappelijke taaltype voortbeweegt van het absolutisme naar het relativisme.
38. GM:wiskunde leraren, deelnemers van cursus, getypte brief, 1½ pag. A4 [ArchMV, 13]
Brief is gericht aan de deelnemers van een cursus die door DvD gegeven wordt. Inleidende brief voor DvD's cursus Didaktiek der Wiskunde.
- 39a. Nutsseminarium voor paedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam. Inleidende brief en overzicht van de cursus van vD. 9 kantjes A4, cursusprogramma [ArchMV, '1929' 'v Dantzig']

Brief aan wiskunde leraren 4-12-1928 [kursus vDantzig]

Eerste bijeenkomst: 4 februari 1929 Hoofdbegrippen der significa

Tweede bijeenkomst: 11 februari 1929 Wiskunde, logika, significa.

Vierde bijeenkomst: 25 februari 1929 Psycho-genese der wiskunde

Vijfde bijeenkomst 4 maart 1929 Intuïtieve propaedeuse

Zesde bijeenkomst: 11 maart 1929 Hoofdproblemen van het algebra-onderwijs

Zevende bijeenkomst: 18 maart 1929 Woord en beeld in het wiskunde-onderwijs

Achtste bijeenkomst: 25 maart 1929 Mathematische strengheid, axiomatika

Deelnemerslijst aan de cursus over didaktiek van de wiskunde 1 pag. A4 50 deelnemers.

39b. DvD artikel 'Einleitung in die Signifik' 6 pagina's A4 [ArchMV]
Vergelijk nr.44.

40. DvD:GM Rotterdam 13 december 1928 handges. brief 2 pag. A5 [ArchMV, 14]
Rotterdam, 13/12 '28

Hooggeachte Professor,

Ik heb het genoegen, U bijgaand mijn artikel over mechanica-onderwijs [Dantzig [5] 1929] te zenden met vriendelijk verzoek om kritiek. Na lezing ontvang ik het gaarne terug.

Tevens zend ik Uwe correspondentie met Prof. Fokker in dank terug. Ik was zoo vrij, deze aan Dr. Dijksterhuis te laten lezen, in de hoop dat U daar wel geen bezwaar tegen zal hebben.

Ik vrees, dat ik in de Kerstvacantie wel geen tijd zal hebben om wat aan M. & M. te doen, want mijn cursus eischt heel wat voorbereiding. Eigenlijk is de tijd wel wat erg kort, te meer daar ik maar 3 weken vacantie heb. Liever ware me eigenlijk geweest, als de cursus in den herfst gehouden zou worden, maar het zal, hoop ik, wel gaan.

Bovendien heb ik een artikel over Elementaire Deelers onderhanden en ben ik juist heden begonnen (in opdracht van Prof. Schouten) aan eene invariante behandeling van enkele problemen uit de variatierekening die wel interessant belooft te worden.

En tot overmaat van ramp ontving ik heden eene serie paperassen van de Nomenclatuur-commissie, welke ongewilde vader ik ben en waarvoor ik nog vrij veel op te schrijven heb. Misschien hebt U ook nog wenschen betreffende wijzigingen, vereenvoudigingen, enz. van de wiskunde op de H.B.S.?

Alvorens met den cursus te beginnen, hoop ik nog gelegenheid te hebben, U over enkele punten te spreken.

Van 20 dezer tot 10 Januari is mijn adres: Holzhausenstrasse 58III, Frankfurt am Main.

Hartelijke groeten

Uw dw

DvDantzig

In de kantlijn geschreven

Weet U ook of de HH ten Pas en Biedermann eene circulaire ontvangen? Anders zal ik ze zelf eene zenden.

41. GM:DvD Amsterdam 17 december 1928 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, doorslag]
Amst. 17/12/'28

GHvDantzig, Vanmorgen ontving ik Uw schr. van 13 dezer. met het MS van uw artikel "Woord en Werktuig" [Dantzig [5] 1929]. Ik heb daarvan met zeer veel genoegen en, wat de algemene gezichtspunten betreft, onverdeelde instemming betreft[?]. Omtrent de praktische toepassing der zo uitnemend door u ontwikkelde beginselen op het geschilpunt in kwestie verschillen wij blijkbaar 'n nuance: uw laatste stelling Q gaat mij te ver (zelfs al neem ik M daarin als voorwaarde op) en stelling N zou ik zeeker niet onderschrijven..... tenzij u de examinerator was! Ik vrees, dat door van de Mechanika een examenvak te maken, de formaliseerwoede van de meeste huidige docenten nog in bedenkelijke mate zou stijgen. Ook met uw beoordeling van Musschenbroeks voor mijn gevoel geniale en baanbrekende uitspraak kan ik mij niet verenigen: hij toch kant zich niet tegen het formaliseren van de indikatieve taal der waarnemingswetenschap maar tegen het dusver gebruikelijke formaliseren van de emotionele taal der kerkevaders en het misbruiken van het resultaat.

Maar dat zijn bijkomstigbeden. Hoofdzak is 't signities-relativistische beginsel (om het kind 'n naam te geven), dat u b.v. op pag. 2 §4 eerste lid en pag. 8 §14 op meesterlijke wijze hebt aangeduid. Ook uw opmerking omtrent het onderscheid (en het verband) tussen een logies bewijs en een overtuigingsmiddel zal ongetwijfeld veel misverstand doen verdwijnen. Ook §20 is mij uit het hart gegrepen (verg. o.a. W.F.Soc. N(. 29). Kan ik te zijner tijd een 3- of 4-tal overdrukjes krijgen? Ik zou 't artikel graag aan enkele filosofiese vrienden laten lezen.

Uw samenvatting op pag. 12/13 is, geloof ik, te langademig: van A tot Q is een te lange reis. Kunt u er niet 'n 5 of 10-tal saillante uitspraken van maken?

Met vriendschappelijke groeten

Uwdw

GMannoury

42. DvD:GM Frankfurt 26 december 1928 handges. brief 4 pag. A5 [ArchMV, 15]

Frankfurt 26/12 '28

Hooggeachte Professor,

Vooreerst mijn dank voor Uwe opmerkingen omtrent het MS.

Dat enkele mijner stellingen U te ver gaan, verwondert mij niet; ze gaan mij (in zekeren zjn) ook te ver, maar ik wil Realpolitiek voeren en vooral: ik beschouw de moderne idealistische paedagogebelarij en kinderaanbidding als een niet minder groot gevaar als de oude axiomanie. Ik wil me er voor boeden, al te zeer in de richting van deze idealisten gedreven te

worden. Vandaar dat mijn artikel zeer wezenlijk een aanval naar twee kanten inhoudt. Daarover hoop ik nog wel eens mondeling met U te spreken.

Wat Uwe opmerking omtrent Musschenbroek en de scholastiek betreft. Dr.E.J.Dijksterhuis heeft in "Val en Worp" op m.i. volkomen overtuigende wijze aangetoond, dat de veelal verkondigde meening als zouden de "duistere Middeleeuwen" voor de Mechanica niets goeds hebben opgeleverd en als zou eerst Galilei eene vooruitgang gebracht hebben, die dan zoogenaamd aan zijne experimenten te danken zou zijn, een fabel is. Voor een overwegend gedeelte is de ontwikkeling der mechanica te danken aan beter denken, niet zozeer aan beter kijken. En dat "beter denken" is heel geleidelijk in de scholastiek begonnen. Leest U eens na, wat D.(of reeds Cantor) over bisschop Oresme van Reims schrijft, en U zult me toegeven, dat deze een buitengewoon geniaal mathematicus was. En de historische beschouwingen van D. acht ik vooral daarom volkomen betrouwbaar, omdat D. (in tegenstelling tot Mach b.v.) iedere bewering steunt met verwijzing naar de oorspronkelijke geschriften, en deze veelvuldig in de oorspronkelijke taal (met vertaling) in extenso citeert.

Eene opmerking van meer persoonlijke aard, die U naar ik vrees ietwat pijnlijk zal zijn, meen ik U toch niet te mogen besparen, daar ze op de door ons te volgen tactiek betrekking heeft.

Een wiskundige wiens naam ik hier liever verzwijg gaf mij den raad, de voetnoot waarin ik U als "Urheber" der door mij verdedigde opvattingen noem, naar het einde over te brengen, daar Uw naam helaas bij velen vooroordeelen wekt. Waarschijnlijk voornamelijk door Uwe neiging tot populariseeren, waardoor menigeen de dieperen gedachten die ook in Uwe "populaire" geschriften zoo talrijk zijn, niet ziet. Nu komt het mij voor dat Uwe opvattingen (althans bij mathematici en filosofen) eerder zullen doordringen in den (slechts uiterlijk van den Uwen verschillende) meer "wetenschappelijke" vorm, dien ik er aan tracht te geven, dan in de gedaante die U er doorgaans aan geeft. Daardoor lijkt het me uit tactische overwegingen gewenscht, niet al te veel nadruk op Uw invloed op mijn werk te leggen. Ik hoop juist op den duur langs dezen indirecten weg meer waardering voor Uw werk te wekken.

Dat deze hoop niet geheel en al ongegrond is, moge blijken uit het feit, dat de door mij bedoelde wiskundige (die ook zei, Uwe filosofie niet serieus te kunnen bestudeeren daar zij niet in een systeem is samengevat, wat mij herinnert aan mijn verlangen naar een samenvattend streng wetenschappelijk werk van Uwe hand) na lezing van mijn MS zijn voornemen te kennen gaf, Uwe geschriften toch ook weer ter hand te nemen, daar hij den indruk gekregen had, dat er in die signijfika en dat relativisme (woorden die bij menigen onmiddelijke weerstanden oproepen en daarom soms beter vermeden kunnen worden) toch wel wat meer zit, dan hij eerst gedacht had.

Overigens zal het U wellicht interesseeren, dat ik dezer dagen per radio de klokken van het Kremlin heb hooren luiden - al weet ik niet precies waar de klepel hangt- en uit Moskou de Internationale heb hooren spelen.

Met hartelijke groeten, en mijne beste wenschen voor 1929 ook voor Mevrouw en Uwe kinderen,

Uwdv

D.vanDantzig

43. GM:DvD Amsterdam rond Oud en Nieuw 1928/29 klein handges. briefje [ArchDvD]
GM:DvD Amsterdam 28 december 1928 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD, doorslag; ArchMV, 'vDantzig']

Het kleine briefje begeleidt de doorslag.

GH, Ik ben geschrokken van mijn verregaande onachtzaamheid en dank u zeer voor de terugzending van het briefje.

Hierbij, doorschrijft van het voor u bestemde schrijven. Beste wenschen voor 1929.

Hartel.

GM z.o.z

P.S. Misschien interesseert 't u, te vernemen, dat de persoon, wien 't kattenbelletje betrof, een politieke vluchteling is, die sedert enige [tijd] bezig is aan een Franse vertaling van Math. & Myst..

Amsterdam 28/12/'28

ZGH vD., Wat 't "systeembouwen" betreft, mag ik u zeker wel naar "Hegelen of cijferen" in voce "filosemenfabrikant" verwijzen? Wat niet wegneemt, dat ik 't gorte nut van de uitwerking en toepassing der signijfies-relativistische beginselen zeer wel inzje (en me vooral daarom over uw werk verbeug!)

Wat dat "Urheber"schap betreft gevoel ik, geen stem in 't kapittel te mogen nemen, maar als u met mijn persoonlijke wenschen in deze rekening wilt houden, dan noemt u mijn naam zo weinig mogelijk. Vooral in de filosofie geldt de algemene waarheid, dat gemeenlijk niemand de verbreding en verdieping van de in enig werk neergelegde denkbeelden zo licht in de weg staat, als de auteur zelf: de operateur in de cinema moet liefst achter 't toestel blijven. En trouwens van meer prakties standpunt gesproken: ten aanzien van welomschreven wetenschappelijke of technische kwesties zijn prioriteitsvragen stelbaar en soms zelfs te beantwoorden: mits men zich aan tastbaarheden (in casu publikaties) houdt, maar ten aanzien van algemene gezichtspunten is dat niet mogelijk. Ik ben de Urheber van mijn eigen opvattingen en beginselen niet, hoogstens de formuleerder, en dan nog maar voor 'n heel klein deel: het associatienet dat aan die formulering ten grondslag ligt, heb ik toch niet zelf geknoopt?

Wat mijn populariserings-zonde betreft, voel ik me toch niet zo héél schuldig: "populair" is althans M.&M. niet geschreven. Wel "Willen en Weten", dat ik u misschien wel eens gestuurd heb? Alleen 't aller moeilijkste vraagstuk: de "spinnerij" (zie p. 25) heb ik, zij 't met 'n bloedend hart, in M.&M. buiten bespreking gelaten. Wat ik daarover indertijd in mijn "Methodologisch" heb gezegd, is blijkebaar te schematies geweest, om verstaan te worden, zoals 't bedoeld was, n.l. als een proeve van synthetische signifik. Ook dat onderdeel hoop ik nog eens te kunnen uitwerken.

Intussen mijn vr. groeten en beste wensen voor 1929.

Uwdw

GMannoury

44. GM:DvD Amsterdam 21 februari 1929 handges. brief 1½ pagina A4 [ArchDvD; ArchMV, 16]
GM heeft met grote instemming het overzicht van de cursus en het artikel [zie nr.39a & b] ontvangen. Het zou zich uitstekend lenen voor een dissertatie.
45. DvD:GM Rotterdam 27 maart 1929 Trouwkaart [ArchMV]
Getrouwd:

Else Stumpfrock
en
David van Dantzig
Adres van af beden: Galileistraat 38, 's Gravenhage (Tel. 37893)

Rotterdam 27 maart 1929
46. GM:DvD 28 III 1929 [poststempel] briefkaart [ArchDvD]
W. vD. (Mag ik s.v.p. alle titulatuur tussen ons verbannen?) Mijn beste dank voor het gezondene. De publikatie van JAS en u [Dantzig/Schouten [6] 1929] schijnt mij van zeer wijde strekking te zijn voor de "Begründung" der RT. Handdr GM
stempel: G.Mannoury; Corantijnstr. 7; Amsterdam
47. GM:DvD Amsterdam 9 september 1929 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
W. v Dantzig, Van harte proficiat met je benoeming a/d Rott. Kweekschool.....
GM geeft DvD enkele tips en advies over hoe zich voor te bereiden op zijn taak als docent en hoe te handelen voor de klas.
48. DvD:GM Wassenaar zonder datum, formeel notitiekaartje handges. [ArchMV, 18]
Prof. Dr. D. van Dantzig
Hoogeweg 23
Wassenaar
tel. 717347
Bespreekt de kwestie van het immigratieverlof van een zekere H.. Bijgaand heeft hij een afschrift van GM retour gestuurd.
49. DvD:GM Rotterdam 1 november 1929, 1 pag. A4 getypt [ArchMV, 18]
Eerste pagina van een getypte brief van meerdere pagina's; hoort waarschijnlijk bij notitie nr. 47
Antwoord n.a.v. GM's manuscript van 'Woord en Gedachte'. Onverdeelde instemming met de grote lijnen van het stuk, kritiek op details.
50. GM Amsterdam 9 januari 1930 kort handges. briefje [ArchMV, 19]
Korte samenvatting van wat hij met DvD besproken heeft i.v.m. een eventuele dissertatie
51. GM:DvD Amsterdam 19 januari 1930 [moet zijn 1931!] handges. briefje ong. 1 A5 [ArchDvD]
Een proficiat i.v.m. DvD's aanstaande promotie. GM zal ook in de oppositie zitten. DvD krijgt nog een kleine tik op de vingers omdat hij een doorslag van brieven van GM aan Dijksterhuis en Bolland niet heeft teruggestuurd. De zin is met potlood onderstreept.
52. GM: Prof. Dr. v.d.Woude & Prof. Dr. J.Droste te Leiden. Amsterdam 20 april 1930 getypte brief 1 pag. A4 [ArchMV, 20,2 doorslag]

Aanbevelingsbrief van GM over DvD aan collega's van de Universiteit Leiden. Adviseert de collega's DvD in gedachten te houden voor het geven van enkele colleges over de wijsbegeerte der exacte wetenschappen als privatdocent.

53. GM:DvD briefkaart [ArchDvD]
Kaartje over de stand van zaken in het wiskunde-onderwijs
54. GM:DvD briefkaart waarschijnlijk geschreven en gepost op 29 februari 1931 [ArchDvD]
Briefkaart n.a.v. de voorbereiding op de promotie van DvD, aangezien er nog enkele dingen niet duidelijk waren.
55. GM:DvD Amsterdam 29 februari 1931 handges. briefje ong. 1 pag. A5 [ArchDvD]
Briefje op dezelfde dag geschreven als de briefkaart, zie nr. 54. Blijkbaar heeft GM na het posten van zijn briefkaart de dissertatie van DvD per post of koerier ontvangen.
56. GM:DvD Amsterdam 7 maart 1931 handges. brief ong. 1 pag. A4 [ArchDvD]
Wederom een brief in voorbereiding op de promotie. GM verzekert DvD ervan dat hij niet al te veel oppositie zal bieden omdat hij het in hoge mate met hem eens is.
57. GM:DvD Amsterdam 4 april 1931 handges. brief 4 pag. A4 [ArchMV, 20,1 doorslag]

Amst. 4/4/1931

Amice, Allereerst dit, dat ik gaarne nog eens een poging wil doen je tot mijn assistent benoemd te krijgen. Je weet dat me dat 'n paar jaar geleden mislukt is, hoofdzakelijk omdat men huiverig was, 'n precedent te scheppen: tot nu toe heb ik nooit een assistent gehad. Intussen is 't niet uitgesloten, dat ik tans beter slaag, en in ieder geval wil ik er ernstig op aandringen en wel door een officiële aanvraag.

Punt 2: een privatdocentschap i/d wiskunde te A. Dat zou ik niet kunnen entameren, je wiskundig studieveld ligt op 't gebied van Weitzenböck, met wie je, naar ik meen, niet op al te beste voet staat. Daarentegen is een priv.docentschap i/d filosofie (of in "de signifika"?) der wiskunde te Leiden denkkelijk wel binnen je bereik. Ik zal er als je 't goed vindt dadelijk aan vdWoude en Droste over schrijven en het warm aanbevelen. Je kunt dat in ieder geval gemakkelijk waarnemen, hetzij uit Rotterdam, hetzij uit Amsterdam.

Maar nu je leraarschap. Zou die zaak niet te herstellen zijn? Dat het je tot nu toe niet gelukt is, een goed docent te worden, verbaast me allerminst; het is je gegaan zoals zo velen, die zonder de minste technische vak kennis (want die is voor het schoolmeestersambacht noodzakelijk, wil er van het eigenlijk onderwijs iets terecht komen) voor de klas komen op 'n leeftijd, waarop aanpassing aan de mentaliteit van de jeugd uiterst moeilijk is geworden. Ik weet er alles van, want ik heb jarenlang. (of nee, 't zijn eigenlijk maar een jaar of twee geweest, maar in mijn herinnering is 't een eenwigheid!) de vreselijkste wanorde gehad, en ben toch later ("ik mag 't nu wel zeggen") een heel behoorlijk leraar geworden die in ieder geval met z'n leerlingen de allerbeste maatjes was en van z'n werk genoot. Nu heb je misschien niet eens onder bepaalde wanorde te lijden, en kunt alleen maar je leerlingen (en jezelf!) niet boeien, en om te weten, waaraan dat ligt, zou ik je aan 't werk moeten zien; wat nu eenmaal uitgesloten is. Maar toch zou ik je misschien enkele wenken kunnen geven, die van nut zouden kunnen zijn. Want al hoop ik van harte (voor jezelf en voor de wetenschap), dat je niet je hele leven leraar zult blijven, toch zou 't voor 't ogenblik denk ik wel 't beste zijn, als je 't bleef. Primo om de salariskwestie (aan 't assistentschap is maar 'n heel gering inkomen verbonden (als 't lukt!) en de kollegegelden, die je als priv. docent in rekening kunt brengen, zullen wel nagenoeg geheel aan de onkosten op gaan), maar sekundo ook om je prestige als didaktikus tegenover het leraarspubliek (dat nu eenmaal didaktiek en techniek moeilijk scheiden kan) hoog te houden, en dat is toch ook wat waard. Zouden we elkaar eerdaags over die kwestie misschien eens kunnen spreken? 't Zijn soms kleinigheden (te zacht spreken, te klein schrijven, de klasse niet voortdurend in 't oog houden, te veel spreken, enz. enz.) die 'n onoverkomelijk beletsel kunnen voor 't tot stand komen van 't contact tussen leerling en leraar. Met 't meer of minder "nut" van het vak heeft dat natuurlijk niemendal te maken: het naastliggend doel van de leerling is altijd of ogenblikkelijk succes bij z'n leraar of idem bij z'n medeleerlingen. En daarop volgt dan de "nuttigheid", die in dit geval in het te behalen diploma ligt. Wat niet behoeft weg te nemen, dat de docent verder kan zien en maatschappelijke doelstellingen kan nastreven, die buiten het begripsgebied van zijn leerlingen liggen. Maar laat ik niet gaan theoretiseren, daar heb je toch niets aan. Meld me s.v.p. eens, hoe je over een en ander denkt.

Hartelijke groeten, ook aan je vrouw,

Tt

GMan

58. DvD:GM Rijswijk 9 april 1931 briefkaart [ArchMV, 21,2]

Prof. Schouten had DvD aangeraden in Amsterdam privaatchoort in de wiskunde te worden. Hij heeft Prof. Brouwer al overtuigd. Hij vraagt daarom GM zijn zaak bij zijn collega's Prof. de Vries en Prof. Weitzenböck aanhangig te maken.

59. GM:DvD Amsterdam 30 april 1931 handges. brief 1 pag. A4 [ArchMV, 20,3 doorslag]
GM steunt DvD in diens zoektocht naar een aanstelling bij een universiteit of hogeschool. GM moet DvD teleurstellen omdat hij denkt dat een tijdelijke aanstelling aan de Universiteit Leiden waarschijnlijk niet haalbaar zal zijn omdat er geen belangstelling onder de studenten zou zijn.
60. GM Amsterdam 7 september 1931 getypte brief 1 pag. A4 [ArchDvD, doorslag]
Nota van aanvraag tot assistent door GM. DvD zou deze functie moeten gaan bekleden.
61. GM:DvD Amsterdam 1 X 1931 [poststempel] briefkaart [ArchDvD]
Briefkaartje ter begeleiding bij drie artikelen van Rudolf Carnap.
62. GM:DvD Amsterdam 10 november 1931 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
... Wat het artikel van Gödel aangaat, dat lijkt mij niet einwandfrei, omdat [hij/het] m.i. (evenals dat met Hilbert en Ackermann het geval is) de Meta-Mathematik en de Formal-Mathematik niet voldoende gescheiden houdt. Dat neemt niet weg, dat zijn redenering zeer scherpzinnig is en zijn konklusie (zij het op geheel andere gronden) volkomen onderschrijf. ...
63. GM:DvD Amsterdam 12 november 1931 handges. brief 1 pag. A4 [ArchMV, 21.1 doorslag]
Wederom wordt een eventuele aanstelling besproken. Dit keer voor privaatchoortschap aan de faculteit van GM. GM raadt DvD aan een bepaald onderdeel van de differentiaalmeetkunde uit te kiezen voor zijn aanvraag, omdat dat de gewoonte is.
64. GM:DvD Amsterdam 26 november 1931 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 21,3 doorslag]
Een zeer vage doorslag: GM meldt DvD dat zijn voorstel om hem (DvD) aan te stellen als privaatchoort aanvaard is. DvD moet dan ook zo snel mogelijk een aanvraag in sturen. Brief was gericht aan Dr. van Dantzig, Verhagen Metmannstr. 9 Rijswijk.
65. GM:DvD Amsterdam 9 december 1931 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 21,4 doorslag]
Wederom wil GM proberen DvD als zijn assistent aangesteld te krijgen.
66. GM woensd.16 december 1931 handges. 1 pag. A5 [ArchMV, 21,5]
*vDantzig Aant.
Woensd. 16/12/'31 Gesprek met k^a Weitzenböck vóór de doktoraalexamen v/d Hortus;
W. leest op de konvokatie v/d verg. Fak. de aanvraag van vD. en beklagt zich bij mij, dat hij daar niets van wist. "Er is altijd een circulaire aan ons vieren gezonden", wat ik ontken. W: "ik vrees, dat het met die hooggeroemde eenheid van ons mathematici nu uit zal zijn en dat we ruzie zullen krijgen." Niet beantwoord. Laat zich zeer ongunstig over het karakter van vD. uit. Ik neem het initiatief tot een afd.verg. op Vrijdag en zeg dat k^a W natuurlijk niet overrompeld mag worden. Brouwer komt ook en laat zich eveneens ongunstig over vD. uit, maar zegt, dat we persoonlijke aangelegenheden moeten uitschakelen. Weitz. ontkent dit.*
GMannoury
67. GM Amsterdam 18 december 1931 handges. brief minder dan 1 pag. A4 [ArchMV, 'vDantz']
*Verklaring
Ik stel er op prijs te verklaren: 1° dat het mij leed doet, verzuimd te hebben, kollega Weitzenböck van te voren over de aanvraag-vDantzig te hebben geraadpleegd, zodat hij eerst door de kommunikatie voor de Faculteitsvergadering van beden van deze aangelegenheid heeft vernomen, en 2° dat dit verzuim door een misverstand mijnerzijds is veroorzaakt en onopzettelijk is geschied.
Gmannoury
aant. 18/12/'31*
68. GM vrijd 18 december 1931 handges. 1 pag. A4 [ArchMV, 21,6]
*vDantzig
Aant. Vrijd18/12/31 13u.. Met Weitz. gesproken(wisk. leeszaal). Verklaring laten lezen en toegelicht: "ik verkeerde*

(geheel ten onrechte, dat geef ik toe), in de mening, dat Br. er wel met je over zou hebben gesproken, en je je ook erbij had neergelegd. Maar ik had na de vorige verg. je in ieder geval moeten schrijven" W. acht die verkl. geheel onnodig, en heeft geen ogenblik gedacht, dat ik hem opzettelijk voor een "fait accompli" heb willen stellen. "Maar vD. heeft mij er wèl wíl [vuil?] laten inlopen. Had mij moeten raadplegen" Noemt verschillende grieven op. Ik zeg van oordeel te zijn dat ieder recht heeft op zijn eigen mening omtrent personen: mijn indruk van vD is dat het een hoogstand karakter is en niet tot de minste oneerlijkheid in staat, maar in hoge mate onhandig en "welfremd". Hij kan dus zeer wel in enig opzicht inkomend hebben behandeld, maar dan onopzettelijk. Grieven W.: kwestie Belinfante (beeft aan W. gevraagd om een post, die B. bekleedde en W. had gezegd:"als B. het goedvindt" en vD. zou aan B. hebben gezegd:"W. vindt het goed enz. Ik acht dit alles aan misverstand toe te schrijven. 2° Plagiaat van Mannoury! (zou bij een gesprek met W. mijn aandeel v/d trouwaille [?] opzettelijk hebben verzwegen!). Zeg dat mijn aandeel heel gering was en door D. is vermeld. 3° nog een plagiaatkwestie t/o Brouwer. 4° W. had zich op verzoek van de Vr. bereid verklaard, het proefschrift van vD. te leiden, maar deze heeft niets van zich laten horen en is naar Gr. gegaan.

GM[paraaf]

69. GM:DvD Amsterdam 19 december 1931 getypte brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
 Officiële brief van de Universiteit van Amsterdam. In de hoedanigheid van secretaris van de Faculteit der Wis- en Natuurkunde nodigt GM DvD uit om over de positie van privaatchoort te komen praten.
70. DvD:GM Rijswijk 20 december 1931 briefkaart [ArchMV, 23]
 Redactioneel commentaar.
71. GM woensd. 30 december 1931 handges. brief 1 pag. A5 [ArchMV, 22,4]
 Aantekeningen n.a.v. een gesprek dat W[eizenböck] met DvD heeft gehad. Het is niet duidelijk of GM er zelf bij aanwezig is geweest of dat DvD hem er over heeft verteld. W heeft DvD laten weten dat er geen plaats is voor hem omdat er al zes privaatchoorters zijn. DvD heeft daarop geantwoord dat het hem spijt dat W hem minder gunstig gezind is en zou 't op prijsstellen dat 't verandert. W adviseert DvD het in Leiden en Utrecht eens te proberen en de titel van het vak dat hij in verband daarmee wil geven moet veranderen.
72. DvD: Prof. Dr. R. Weitzenböck Rijswijk 1 januari 1932 getypte brief 1 pag. A4 [ArchMV, 22,1 doorslag]
 Een brief geschreven in zeer formele taal, poging tot toenadering.
73. R. Weitzenböck:DvD Laren 6 januari 1932 handges. brief ½ pag. A4 [ArchMV, 22,3]
 W snapt DvD's schrijven van 1 januari, nr. 71, niet.
74. DvD:GM Rijswijk 12 januari 1932 getypte brief 1 pag. A4 [ArchMV, 22,1]
 Datum door GM met potlood veranderd van 1931 in 1932.
 DvD vat kort samen wat zijn redenen zijn en waren om naar Amsterdam te willen komen. Persoonlijke reden, verblijfskosten zijn lager. Wetenschappelijke redenen, de omgeving van de Amsterdamse mathematici, (GM, Hurewicz, Freudenthal, Dijksterhuis) en de collecties van de Universiteitsbibliotheek. In bijlage heeft hij zijn brief aan Weitzenböck toegevoegd, nr. 71.
75. GM:DvD Amsterdam 29 februari 1932 handges. brief ong. 1½ pag. A5 [ArchDvD]
 Verzoek om commentaar op concept-artikelen.
76. GM:DvD Amsterdam 20 maart 1932 telegram [ArchDvD]
 Telegram n.a.v. de aanstelling van DvD als lector aan de Technische Hoogeschool te Delft.
*Hartelijke gelukgewenscht moge het heden een keerpunt zijn
 Mannoury*
77. GM:DvD Amsterdam 16 IV 1932 (poststempel) briefkaart [ArchDvD]
*Wel bedankt voor de beide overdrukken.
 Hart. Gr.
 GM (Ik verhuis overmorgen)
 G.Mannoury Eendrachtstraat 27¹ Amsterdam*
78. GM zonder plaats of datum handges. brief 1 1/2 pag. A5 [ArchMV, 25]

Brosjures en over. i/ bezit van Dantzig

79. zonder plaats of datum getypte brief 9 pag. A4 [ArchMV, 'vDantzig' 25]
'Einleitung in die signifik'
Eerste hoofdstuk en deel van het tweede hoofdstuk van een Duitse vertaling van *Inleiding in de signifik*.
80. Rector Magnificus van de Technische Hogeschool Delft. Delft 23 september 1932 korte getypte uitnodiging [ArchMV]
Mededeling en uitnodiging.
Ik heb de eer U mede te deelen, dat de Heer
Dr.D.vanDantzig
bij Koninklijk besluit van 30 juli 1932, no. 9, benoemd tot tijdelijk lector in de afdeeling der Algemeene Wetenschappen, om onderwijs te geven in de wiskunde en de theoretische mechanica, zijn lessen zal aanvangen met het houden van een voordracht op
dinsdag 4 October 1932
te 3 uur n.m. in zaal R van de gebouwen aan de Jaffalaan
De rector magnificus
handtekening
81. DvD:GM Rijswijk 15 oktober 1932 handges. brief ong. ½ pag. A4 [ArchMV, 26]
DvD vraagt GM om enkele op- en aanmerkingen te plaatsen bij een stuk dat hij wil laten verschijnen. Of GM ook een betere titel kan bedenken? Uitnodiging aan GM en zijn vrouw om eens op visite te komen.
82. GM:DvD Amsterdam 17 oktober 1932 handges. brief 4 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, doorslag]
Brief bestaat uit twee delen. Eén is collegiaal, de ander persoonlijk. Het collegiale gedeelte is met name een "redaksie-amendementjes" bij een rede van DvD [Dantzig [24] 1932].
83. GM:DvD Amsterdam 1 december 1932 handges. brief 1 pag. A5 [ArchDvD]
Klein organisatorisch briefje.
84. GM:DvD Amsterdam 4 VIII 1933 [poststempel] briefkaart [ArchDvD]
Hartelijke dank voor je zeer welkome inlichtingen en aanwijzingen, en niet minder, voor je aanbod, ook verder 'n handje t helpen! Maar de eerstvolgende week of drie heb ik nog ander werk.
Wat Esperanto betreft: Zamenhof heeft 't niet uitgevonden maar ontdekt: in geestesland!
Hartelijke groeten aan je beiden, en onze dank voor de allerprettigste dag!
Tt
GerritMannoury
85. DvD zonder plaats of datum getypte uitnodigingskaart [ArchMV, 27]
Uitnodiging voor de openbare les waarmee DvD zijn privaatschap aan de UvA aanvangt. De titel van de colleges is "meetkundige grondslagen der relativiteitstheorie en der golfmechanika". De titel van de openbare les 'De beteekenis der groepentheorie voor de moderne meetkunde en fysika' [Dantzig [27] 1933]; [Archief DvD ongepubliceerd].
86. DvD:GM Wassenaar 29 oktober 1933 handges. brief 2 pag. A4 [ArchMV, 28]
GM wordt bedankt voor het encyclopedie-artikel waarin hij DvD op waarderende wijze bespreekt. DvD is het echter met enkele punten niet eens en licht deze toe. In het laatste gedeelte van de brief laat DvD blijken welk een eer hij het vindt om in een encyclopedie te worden opgenomen.
Het spreekt vanzelf, dat dit slechts voorstellen zijn, en dat ik je gaarne het eindoordeel overlaat. Zou je me t.z.t. den definitieven tekst eens willen sturen? Het is altijd wel aardig zoiets te bezitten, voor mijn "lofspreukenverzameling". Als kind heb ik het me altijd als een toppunt van "beroemdheid" voorgesteld, in de encyclopedie te komen, natuurlijk niet kennende vermoeden, dat mij die eer ook nog eens, en zelfs al zoo gauw, te beurt zou vallen!
Hartelijke groeten, ook voor mevrouw,
tt
DvanDantzig
87. GM:DvD Amsterdam 11 oktober 1934 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD]

Brief over de plaatsing van een artikel van GM.

88. GM Amsterdam 24 [?] 1935 handges. kladblokbriefje [ArchMV, 29,1]
Een bepaald artikel van DvD zal door het grote publiek niet begrepen worden.
89. DvD:GM zonder plaats of datum briefkaart [ArchMV, 29]
Een discussie van DvD over 'het niet persoonlijke van lijden'.
90. GM:DvD Amsterdam 27 september 1935 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD]
DvD's privatdocentschap bij de Amsterdamse faculteit is verlopen, hoewel hem verlenging van de toelating is aangeboden. Om toch nog in aanmerking te komen voor het privatdocentschap moet DvD zich zo spoedig mogelijk tot B.&W. wenden.
91. DvD:GM Wassenaar 28 december 1935 handges. brief 1½ pag. A4 [ArchMV, 30]
Collegiale wetenschappelijke correspondentie over twee artikelen van GM. DvD benadrukt een reeks punten die hij niet begrijpt.
92. GM 25 maart 1937, kladje [ArchMV, 31]
Kladblaadje is de banderol van *The Indian Physico-mathematical Journal* In blauw potlood,
31
vDantzig
Dw W Scheffer 130
(25-3-'37)
93. GM:Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen Amsterdam 21 juli 1937 getypt afschrift
1 pag. A4 [ArchDvD, doorslag]
Opmerking m.b.t. het wiskunde-eindexamen voor gymnasium. De omvang van de stof komt GM te uitgebreid voor.
94. GM: Dr. E.J. Dijksterhuis Amsterdam 5 augustus 1937 getypte brief 6 pag. A4 [ArchDvD, doorslag]
De brief bestaat uit twee delen. Het eerste gedeelte is de eigenlijke brief. De laatste 5 pagina's zijn test-opgaven 'ter toetsing van de geschiktheid tot het volgen van universitair wiskunde-onderwijs'. De eerste pagina legt kort uit hoe de toetsing begrepen moet worden.
Grafiek is bij een van de vragen bijgeleverd.
95. GM:DvD Amsterdam 6 augustus 1937 handges. brief ong. 1 pag. A4 [ArchDvD]
Amsterdam 6-8-'37
Amice, Eerst gisteren heb ik gelegenheid gevonden dHr Dijksterhuis de text-ontwerpen toe te zenden, waar hij mij om gevraagd had, en waarover we laatst spraken. Volgens afspraak doe ik je hierbij afschrift van mijn schr. toekomen.
De vorige week ben ik 5 dagen naar Parijs geweest, om het congres van de "Union-of-Science-movement" (of op z'n hollands: van de Wiener Kreis) bij te wonen en het is me eigenlijk gezegd niet erg meegevallen. Ze zijn erg orthodox, formalist en van signifiisch inzicht volkomen gespeend. Zo werd er b.v. ernstig over gediscussieerd, of de waarschijnlijkheid, "dat de relativiteitstheorie juist zal blijken te zijn", berekenbaar is of niet en alleen von Mises scheen in te zien, dat dat klinkklare onzin is. Ik heb er me grotendeels buiten gehouden, maar heb toch de laatste dag gelegenheid gekregen een korte uiteenzetting (van 'n half uur ongeveer) te geven van de werkwijze van ons hollands signifiici, wat wel enige belangstelling scheen te wekken. Carnap vroeg me tenminste na afloop om 'n doorslag van mijn "Analizo psikologia", die ik met 'n enkel woord had vermeld.
Hier alles wel en in vacantiestemming. Maak jelui 't ook goed? Ik hoop van wel, en verzoek onze hartelijke groeten aan Else, Sonja en René!
- Tt
GMannoury
96. GM:DvD Amsterdam 14 september 1937 briefkaart [ArchDvD]
14/9/37
Amice; De drukwerkjes heb ik verzonden; alleen moest ik daarbij om terugzending verzoeken, omdat ik anders van S.Dial. maar één ex. overhoudt. Wat de drukwerkjes betreft, die zijn m.i. geenszins als publicaties te beschouwen (er staat in 't geheel niet op, waar zij voor geld of goede woorden te krijgen zouden zijn), maar enkel als aan de groep voorgelegde

stukken. Ik zou daarom liever generlei "preventieve censuur" op die stukken willen uitoefenen en liever ten aanzien van gemoedsuitstortingen als "'t juiste inzicht in 't ware wezen van de absolute onomstotelijkheid van de enige werkelijke werkelijke werkelijkheid'" enz. enz. mijn ziel in lijdzaamheid bewaren. 't Is per slot van rekening een onschuldige liefhebberij en de geleidelijke vervorming van 't begrip "significa" kunnen we toch niet tegenhouden!

Dag! Tal..[onleesbaar]

GM

97. DvD Amsterdam 21 november 1937 getypte voordracht 3 pag. A4 [ArchMV, 32 doorslag]
Titel, 'Welke is de grond der zekerheid in de wiskunde?'
98. Vereniging voor Wijsbegeerte:GM Amsterdam 18 II 1938 [poststempel] briefkaart [ArchMV, 1]
Uitnodiging voor lezing van DvD over 'Schijnproblemen'.
99. GM:H.H.Hoogleraren in de wiskunde aan de Universiteiten en Hogescholen te Amsterdam, Delft, Leiden, Groningen, Utrecht en Wageningen. Amsterdam 21 juni 1938 korte getypte brief enkele regels [ArchDvD]
De 'waarde collega's' worden door GM aangespoord om de September-vergadering van het Genootschap te laten slagen. Ze moeten jonge mathematici aanzetten tot het houden van een voordracht.
100. GM 6 juli 1938 aantekeningen 1 pag. A5 [ArchMV, 2]
Aant. Ma 6-6-'38 's av. (nam. met Neurath geconfereerd). Over ruimte en tijd. Kunnen uitgeschakeld worden. Topologische (=algemeen verzamelingstheoretische) opbouw v/d fysica. -Discontinuiteit van de tijd.- M[?]: vermoed analogie tussen psychol.anal. en de grondslag v/d fysica. Discussie over lust-onlust als relatie. Vereniging electron-positron [energiekonstante aan het paar toegekend] gaat over in straling. Omgekeerd als twee Röntgenstralen elkaar ontmoeten, ontstaat positr.+electr. (theorie Dirac). -Wij leven zo "uiterst langzaam". - M.: verschillende "behangselfiguren" (psychisch).
101. GM 17 juli 1938 envelop met aantekening binnenin [ArchMV, 3]
Op de envelop staat in blauw potlood, 'Aant 17-6-'38 ("ontstaan" van positron en electron)'. Binnenin zit een klein blaadje met een schetsje van DvD erop over het ontstaan van een positron en een electron.
Ontwerp voor een voordracht in Cambridge.
102. Algemeen Dagblad 20 juli 1938 kranteknipstel [ArchMV, 4]
Bekendmaking van de benoeming van DvD tot buitengewoon hoogleraar aan de Technische Hoogeschool van Delft.
103. Tweede Blad 20 juli 1938 kranteknipstel [ArchMV]
Bekendmaking van de benoeming van DvD tot buitengewoon hoogleraar aan de Technische Hoogeschool van Delft.
104. GM 20 juli 1938 notitie enkele regels [ArchMV, 5]
In blauw potlood geschreven. Notitie voor gelukstelegram. Vgl ook brief 20 juli 1938, nr. 104.
105. GM:DvD Amsterdam 20 juli 1938 handges. brief 1 pag. A4 [ArchMV, 6 afschrift]
Lovende brief. De allerbeste gelukswensen van GM met DvD's benoeming tot buitengewoon hoogleraar aan de Technische Hoogeschool Delft. GM verwacht er veel van.
106. DvD:GM Wassenaar 2 VIII 1938 [poststempel] briefkaart [ArchMV, 10]
DvD stelt voor om beide discussie-opmerkingen (niet duidelijk welke) in Cambridge te publiceren. DvD wil iets over *Waarschijnlijkheid* publiceren.
107. DvD 5 augustus 1938 handges. brief[potlood] 1½ pag. A4 [ArchMV, 7]
Duitse zakelijk-wetenschappelijke tekst, o.a. de betekenis van taal en spreken.
108. DvD:GM Wassenaar 6 augustus 1938 briefkaart [ArchMV, 9]
Nogmaals maakt DvD duidelijk dat hij samen met GM een volledige 'uiteenzetting' wil geven [waarschijnlijk van de visie van de significi op de komende conferentie Unity of Science te Cambridge ,

waar DvD en GM beide zullen spreken]. Dit naar aanleiding van een gesprek met Neurath die hij niet heeft weten te overtuigen.

109. GM:DvD Amsterdam 11 augustus 1938 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
Redactionele correctie bij een artikel van DvD. De Signifische Kring was in 1922 en niet in 1917 opgericht!. Laatste twee zinnen,
Gisteravond waren we bij Wim. Ik vond hem erg bedrukt, 't lukt me maar een klein beetje, hem wat uit de put te trekken.
110. GM:DvD Amsterdam 1 september 1938 handges. brief 4 pag. A4 [ArchMV, 8 doorslag]
Geeft nogmaals korte uitleg over de definities van 'indikatief' en 'emotioneel'. Herinnert DvD eraan dat het hoofddoel van *M. & M.* een heldere definiering van deze begrippen was.
111. DvD:GM Wassenaar 7 september 1938 handges. brief 2 pag. A4 [ArchMV, 11]
Brief n.a.v. correspondentie van GM met 'N.' [Neurath]. DvD gaat in op de brief die GM aan Neurath wil schrijven. Veel kritiek, maar hij is het wel met hem eens.
112. DvD:Neurath 9 september 1938 getypte brief 4 pag. A4 [ArchMV, 12 1/2 doorslag (2x)]
Zwaar beladen brief. Deels 'zakelijk-wetenschappelijk', deels persoonlijk.
Sta mij toe, tot Uwe discussie met Mannoury ook een korreltje zout bij te dragen. Echter moet ik aan de overigen zakelijk-wetenschappelijke discussie een persoonlijke opmerking laten voorafgaan. Ik voor mij ben namelijk van mening, dat uitdrukkingen als "Kleinheit unserer Differenzen" en "Missverständnisse" niets dan beleefdheidsphrasen zijn. Op grond van Uwe ironische herhaling dezer uitdrukkingen in Uw brief aan mij betwijfel ik, of U er meer aan gelooft dan ik; ik namelijk geloof er niet aan. Mijnerzijds althans is van geen misverstand met betrekking tot de logisch empiristen sprake, en ik heb ook niet den indruk dat U oprecht Uwe bestrijding (in den vorm van instemming met) van de significa aan een misverstand Uwerzijds zult toeschrijven. Waarschijnlijk zult U ontkennen, dat U de significa bestrijdt, evenals de Japanners ontkennen dat zij de Chineezers bestrijden. Uit Uwe woorden echter met betrekking tot de significa "einer sehr wichtigen Disziplin, die eine Disziplin ist, wie Geologie, usw." blijkt duidelijk, de bedoeling, de significa aan de zagekar van het lod[igisch-empirisme te spannen, iets waar ik me stellig tegen zal verzetten. Immers door haar pretentie, als eenige in staat te zijn de wetenschappen tot een ordelijk geheel te kunnen vereenigen eischt de "wetenschapslogica" het erfdeel van de filosofie op (al tracht zij dit te verdoezelen door zich een bescheidenheid aan te matigen, waarop zij geen recht heeft, en die dan ook met haar daden in strijd is, zoals b.v. uit de geciteerde passage blijkt). Dit erfdeel echter kunnen wij zeker niet toekennen aan een richting die zich tot studie van woorden beperkt.
113. GM 9 september 1938 aantekeningen enkele regels [ArchMV, 12]
Aantekeningen in de vorm van tekeningen. 'Formele contradictie en "kontradictie" v/d levende taal.(element van onduidelijkheid)'.
GM vraagt DvD even naar een "Cambridge"-artikel te kijken voordat het gepubliceerd zal worden.
114. GM:DvD Amsterdam 16 september 1938 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 13 afschrift]
GM vraagt DvD even naar een "Cambridge"-artikel te kijken voordat het gepubliceerd zal worden.
115. DvD:GM Wassenaar 17 september 1938 handges. brief 2 pag. A4 [ArchMV, 13.1]
DvD gaat wederom op een Engelstalige 'verklaring' van GM in. Wederom volledige instemming, terwijl tegelijkertijd 10 taalkundige verbeteringen voorstelt.
116. DvD:GM Delft 27 september 1938 briefkaart van de Technische Hoogeschool [ArchMV, 17]
Delft, 27/9 '38

Beste Mannoury,

Hierbij zend ik je Coutrot c.s. terug. Er staan wel enkele goede opmerkingen in, maar de bezwaren van het "collectieve denken" komen hier toch wel zeer sterk uit: ze komen tot geen enkele conclusie. Voorbeeld pag. 49-54. Coutrot heeft een mening (of hobby) dat geslachtsgemeenschap zonder voortplanting de gezondheid schaadt; dit wordt door den physioloog weersproken, om niet te zeggen weerlegd; C. geeft geen enkel tegenargument, verklaart zich evenmin overtuigd, maar laat de zaak eenvoudig schieten!

Zou je een goeden titel voor mijn oratie weten? Ik wou bespreken:

- a) ontwikkeling en strijd tegen de euclidische meetkunde
- b) ontwikkeling van het psychisch ruimtebegrip

- c) *flashes*
- d) *eliminatie van metriek*
- e) *eliminatie van ruimte en tijd- continuum*
- f) *iets over significa (?)*

117. GM:DvD Amsterdam 28 september 1938 getypte brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
Wetenschappelijke brief over de opbouw van de fysica.
118. Technische Hoogeschool Delft aankondiging en uitnodiging [ArchMV, 17]
Aankondiging dat Dr.D.vanDantzig tot hoogleraar is benoemd.
119. 29 oktober 1938 kranteknipstel [ArchMV, 16]
'Vragen en schijnvragen over ruimte en tijd' [Dantzig [45] 1938]. Integrale tekst van oratie van DvD in Delft.
120. GM Groningen 3 november 1938 notitie [ArchMV, 15]
Titel van een syllabus van DvD.
121. DvD:J.A.Schouten 9 december 1938 getypte brief 4 pag. A4 [ArchMV, 19; ArchDvD in ander dossier]
Brief van DvD aan Schouten over 'Verwachtingen met betrekking tot de verdere ontwikkeling van de ruimte- en tijd-begrippen in de physica.'
122. Groningse Vereniging voor Wijsbegeerte:GM Groningen getypte uitnodiging 1 pag. A4 [ArchMV, '1938 vDantzig' (blauw potlood)]
Uitnodiging voor de tweede bijeenkomst op don. 3 nov. 8 uur 's avonds. Spreker is DvD over de significa.
123. GM 30 september 1939 aantekeningen enkele regels [ArchMV, 20]
Aantekeningen n.a.v. een gesprek.
124. Johan J. de Iongh Amsterdam 8 december 1939 uitnodiging op briefpapier [ArchMV, 21,0]
Uitnodiging voor het bijwonen van de 21ste bijeenkomst van de Signifische Studieclub te Amsterdam. DvD houdt een lezing over 'Empirisme, logica en significa'.
125. GM 21 december 1939 aantekeningen 1 pag. A5 [ArchMV, 21,1]
Aantekeningen gemaakt bij een lezing van DvD.
126. GM:Dr. Otto Neurath, 267 Obrechtstr. 's Gravenhage, Amsterdam 26 januari 1940 getypte brief 1½ pag. A4 [ArchDvD, afschrift komt uit ArchMV, '22,1 doorslag'
Wetenschappelijk filosofische brief over de significa en 'Toleranz-Intoleranz'.
127. DvD:GM Wassenaar 1 maart 1940 handges. brief 1½ pag. A5 [ArchMV, 22,0]
Verzoekt GM afschriften te sturen van alle publicaties van en over de Signifische Kring. Hij acht dit van groot belang i.v.m. het voortbestaan van de Kring. Er zit namelijk nog weinig momentum in de Kring. Hij maakt in dit verband verwijten aan het adres van Neurath [geen lid van de kring].
128. GM:DvD Amsterdam 12 maart 1940 handges. brief[potlood] 1 pag. A4 [ArchMV, 22,1]
GM heeft nogmaals nagelopen welke publicaties hij DvD nog niet had opgestuurd. Het was niet veel, maar datgene dat DvD nog niet heeft stuurt hij mee met de brief.
129. GM 17 juli 1940 aantekeningen [ArchMV, 23]
Aantekeningen van een gesprek met DvD op een symposium. Mathematische discussie.
130. 7 augustus 1940, getypte Duitse vertaling van Nederlands artikel, 8 pag. A4 [ArchMV, 24 doorslag]
Duitse vertaling van *Mathesis und Mystik*. Aan het einde van het artikel is extra bladzijde toegevoegd, met een in memoriam van Lenin, geschreven door GM.

131. DvD:GM 22 augustus 1940 handges. brief 1/2 pag. A5 [ArchMV, 26]
Briefje ter begeleiding van een Duitse vertaling van *Mathesis und Mystik*.
132. GM:DvD Amsterdam 23 augustus 1940 handges. brief ong. 1 pag. A4 [ArchDvD]
Amice, Recht hartelijk dank voor je vertaling van mijn "dedikatie", die me bijzonder geslaagd voorkomt! Evenals trouwens 't hele vertaalde stuk. Gewoon meesterlijk!
Mijn diverse typistes hebben intussen 'n paar tikexemplaren van het eerste hoofdstuk van mijn handboek (in de huiselijke kring meer bekend onder de naam "vaders spreij") gemaakt, zodat ik je er een kan zenden over een dag of wat, tegelijk met een doorslag van een gedetailleerd schema van de volgende hoofdstukken, dat ik heb klaargemaakt. Vele groeten van huis tot huis en 'n stevige handdruk.
Tt
GMannoury
133. GM:DvD 29 augustus 1940 notitie [ArchMV, 27]
[notitie waarschijnlijk gemaakt om te onthouden dat hij DvD dit stuk gestuurd heeft]
In blauw potlood,
27
29/8/40
DvDantzig
"Signifika", §1-12+schema.
134. DvD:GM 30 augustus 1940 briefkaart [ArchMV, 28]
Laat GM kort weten waar hij mee bezig is en dankt hem voor een 'veel te vleierende' brief.
135. DvD:GM Delft 9 oktober 1940 briefkaart [ArchMV, 29,0]
Kaartje van Technische Hoogeschool ter begeleiding van een overdruk van een syllabus.
136. DvD zonder plaats [ontv. 10/10 '40'] voordracht 2 pag. A4 [ArchMV, 30,0]
Voordracht van DvD, 'Mathematische en empiristische grondslagen der waarschijnlijkheidsrekening' [Dantzig [53] 1941].
137. GM:DvD Amsterdam 10 oktober 1940 briefkaart [ArchDvD]
Bevestiging van ontvangst van DvD's syllabus.
138. Nederl.Natuurkundige Vereniging en Wiskundig Genootschap 1940 programmaboekje [ArchMV, 30,1]
Programmaboekje voor een symposium over *Waarschijnlijkheidsrekening en Statistische Methoden*. DvD is een van de sprekers, 'Mathematische en empiristische grondslagen der waarschijnlijkheidsrekening' [Dantzig [53] 1941], 23nov.1940.
139. Nederlandsche Natuurkundige Vereniging en Wiskundig Genootschap:A.I.van de Vooren Delft briefkaart [ArchMV]
Antwoordkaart voor een 'gemeenschappelijke koffiemaaltijd'. Hoort bij het programmaboekje van het symposium.
140. GM:DvD zonder plaats of datum briefje met conceptbrief enkele regels [ArchMV, 29,1]
Zeer warrig, veel gekras.
141. GM:DvD Amsterdam 3 november 1940 handges. brief ong. 1 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 31 afschrift]
Prof.dr. D. v. Dantzig,
Van Oldenbarneveldlaan 98
's Gravenhage

Amice, Hierbij een nota over massapsychologie ten verfolge van een je reeds toegezonden syllabus over dat onderwerp, benevens een doorslag van enige stellingen over W.R. die ik een tijd geleden naar aanleiding van onze gesprekken had opgesteld. Ze zijn intussen door je nota betr. de "Math en emp. grondsl. der W.R." van de vorige maand grotendeels achterhaald, maar kunnen misschien nog enkele bruikbare terminologische suggesties opleveren.
Van Wim hoorde ik onlangs, dat bij jelui "alles wel" is, en dat is hier gelukkig, ook het geval.

Hart.gr.v/ b t/ b
Tt Gmannoury

142. DvD:GM 's Gravenhage 4 november 1940 handges. brief 1 pag. A5 [ArchMV, 32]
Gaait kort in op enkele stellingen van GM.
143. DvD:GM 's Gravenhage 28 november 1940 briefkaart [ArchMV, 33]
Felicitaties voor de geboorte van kleinzoon Gerrit.
144. GM 10 februari 1941 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD]
*De overtuiging, waaraan ik uiting heb pogen te geven in de verwachting, dat zij door U zal worden gedeeld, *) steunt op de overweging, dat de maatregel, die het hier betreft, en de geesteshouding, die er aan ten grondslag ligt, in strijd zijn met twee levensbeginselen, die zowel voor de ontwikkeling van de wetenschap als voor het tot stand komen van een harmonische samenleving onontbeerlijk zijn; ik bedoel het beginsel van geestelijke vrijheid en het beginsel van rechtvaardigheid. En van deze beide moet het rechtsbeginsel m.i. als het hoogste worden aangemerkt, omdat het recht aan de vrijheid grenzen vermag stellen, maar zelf geen grenzen heeft. Het recht toch is zelf een grens, een in het onder- en bovenbewust zijn der mensen zetelen de afbakening en afweging van materiële en kulturele belangen van eenling en gemeenschap, van groep en ondergroep, van meerderheid en minderheid. De doorvoering nu van dit rechtsbeginsel vereist een hoge mate van zelfbeheersing, die ons ervan weerhoudt, onze handelingen te laten leiden door een tomeloos botvieren van hartsochtelijke emoties van woede, haat of vrees, en ons in staat stelt de opwellingen van ons gevoel te toetsen aan de rede. En dat die zelfbeheersing en die toetsing aan de geesteshouding waarvan ik sprak, ten enemale ontbreken, blijkt uit iedere regel van de geschriften, waarin die geesteshouding wordt verdedigd.*
**) (te weten: dat door iedere tenachterstelling van de universitaire rechten der Joodse studenten bij die van andere, niet slechts de belangen van de Universiteit en van de wetenschap doch ook de hogere belangen van maatschappij en mensheid ten zeerste worden geschaad.)*
145. GM:DvD Amsterdam 11 maart 1941 handges. brief 1½ pag. A4 [ArchDvD]
GM vermeldt dat hij een doorslag en enkele overdrukken naar Bachiller zal sturen, die speciale interesse in de mathematische filosofie en significa heeft getoond.
146. DvD:GM 's Gravenhage 19 maart 1941 handges. brief 2 pag. A5 [ArchMV, 34,0]
Er wordt kort een stuk van GM besproken. Hij heeft plannen om een boek over waarschijnlijkheidsberekening te gaan schrijven. De laatste alinea is wat persoonlijker. DvD legt uit dat hij en GM nu collega's zijn aangezien hij sinds 1 maart ontslagen is. Gelukkig kan hij het financieel tijdelijk nog wel redden i.v.m. zijn wachtgeldregeling.
147. GM:DvD Amsterdam 26 maart 1941 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 34,1 doorslag]
Prof.dr. D. v. Dantzig,
's Gravenh

Amice, Wel bedankt voor je artikel over het intuitionisme. Je "weak interpretation" en je "affirmative mathematics" zijn m.i. twee belangrijke stappen op de "weg des rechten begrijs" in deze.
Ingesloten een kopie van pag 1-4, want ik stel er veel prijs op het gezondene te mogen behouden.
En zo heb je dus ook een "sprei" opgeziet! Ik zie de voltooiing met verlangen tegemoet. Aan de mijne ben ik de laatste tijd door alle "bisbilles" weinig toegekomen, maar ik kom weer langzamerhand aan de slag.
Vele groeten van huis tot huis en hopelijk tot Zaterdag
Tt
GMannoury
148. DvD:GM Amsterdam 1941 [poststempel] briefkaart [ArchMV, 35,0]
Verzoek om het toesturen van een oud exemplaar van het M.S. van "Nu en Morgen". DvD is zijn exemplaar kwijtgeraakt.
149. GM:DvD Amsterdam 9 mei 1941 handges. brief ong. ½ pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 35,1]
Briefje ter begeleiding van het artikel, waar DvD om verzocht had.
150. DvD:GM 's Gravenhage 14 mei 1941 briefkaart [ArchMV, 35,2]

DvD bedankt GM voor het artikel, hij vindt het zeer interessant.

151. GM:DvD 17 mei 1941 handges. brief ½ pag. A4 [ArchMV, 35,2]
Collegiale correspondentie over 'psychische laagstructuren'.
152. GM:DvD Amsterdam 18 mei 1941 briefkaart [ArchDvD]
Opmerkingen over massapsychologie. 'Down with the slogans'.
153. DvD:Prof.Bruno de Finetti 's Gravenhage 8 juni 1941 franstalige getypte brief 4 pag. A4 [ArchMV, 36
doorslag]
Wetenschappelijke correspondentie tussen DvD en BdF. Tevredenheid over het feit dat ze het met
elkaars stellingen redelijk kunnen vinden [Dantzig [55] 1941]. Enkele kritische opmerking in de kantlijn.
154. DvD juli 1941 4 getypte brieven alle ½ pag. A4 [ArchMV, 37,0 (3xorigineel 1xdoorslag)]
Alle vier de brieven zijn hetzelfde. 4 stellingen over rationalisme-irrationalisme.
155. GM:DvD Amsterdam 13 juli 1941 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 37,1]
Brief van filosofische aard over rationalisme en irrationalisme.
156. DvD zonder plaats 1941 getypte brief 4 pag. A4 [ArchMV, 40,1 doorslag]
Overzicht wetenschappelijke werkzaamheden 1934-1941.
Prof.Dr.D.vanDantzig.
157. DvD: Bruno de Finetti, 's Gravenhage 1 augustus 1941 franstalige getypte brief 4 pag. A4 [ArchMV,doorslag]
Wetenschappelijke correspondentie met Bruno de Finetti die een artikel van DvD in het Italiaans
vertaald had voor het blad *Statistica* [Dantzig [55] 1941].
158. DvD:GM 's Gravenhage 3 augustus 1941 briefkaart [ArchMV, 38,0]
DvD vraagt GM zijn brieven van en aan B.deFinetti te bekritisieren. Tevens meldt hij dat hij naar
Amsterdam komt en GM graag wil ontmoeten.
159. Zonder plaats of datum kladblok papier [ArchMV, 38,1]
Aan de ene kant staan wat grafieken en wat tekeningen met betrekking tot statistische berekeningen. De
andere kant is gevuld met een tekst die vervolgens weer is doorgekrast.
160. GM:DvD Amsterdam 11 augustus 1941 handges. brief 3 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV 39,2 doorslag]
Amice,
Ik ben vanmiddag naar het raadhuis, kamer 45 geweest en heb al "onze" wens en uitvoering besproken met de waarnemende
chef, dHr vdBrink (dHr Claeys is met vacantie), aan de hand van bijgaand lijstje van desiderata. Het resultaat was, dat
alleen aan de laatste wens (zelfmoordstatistiek) dadelijk was te voldoen (zie onderstaand verslag); wij hebben daarom
afgesproken dat deze specificatie mij binnenkort zal worden toegezonden en dat wij over de andere punten nog nader zullen
overleggen. DHR v.d.B. was zeer bereidvaardig en heeft de resources van het Bureau blijkbaar geheel au bout des doigts.
Ik zal je dus de toegezegde gegevens zenden, zodra ik ze ontvang en wacht dan je nadere instructies voor een ev. tweede
bespreking heel graag af.
Hart. handdr.
GMannoury [handtekening]

Verslag-bespreking:

Punt 1 (tabel 35). Voortzetting niet aanwezig. De gegevens zijn indertijd uit den Haag ontvangen, waar ze uit de
resultaten van de volkstelling 1930 waren afgeleid. In den Haag is de voortzetting hoogstwaarschijnlijk ook niet aanwezig.
Punt 2 (tabel 37). Misschien is hierover nog wel iets aanwezig; zal nagezien worden. DHR. v.d.B. wijst voorts op de
gegevens voorkomende in de publicatie van het Centr. Bur. v.d. Statistiek over de Volkstelling 1930, deel IX, Hfdst III
("Statistiek der huwelijksvruchtbaarheid") pag. 118-159. - Ook in verband met pt. 1 deelde dHr v.d.B. mede, dat bij hen
de gegevens in bewerking zijn, die aan de boter- en vetkaarten 1940 te ontleen zijn (op die kaarten moest n.l. de
samenstelling van het gezin worden opgegeven). - Voor de "distributiekwestie" (verhouding jongens en meisjes) zou je
misschien iets hebben aan de geboortestatistiek, omdat bij de geboorteaangifte ook de vroegere geboorten moeten worden
opgegeven.

Punt 3. Kan verschaft worden. Maar de aantallen zijn niet groot (60 à 70 per jaar). - Of je misschien ook zou kunnen gebruiken voor eenzelfde doel de statistiek betr. de sterfte van zuigelingen (Statistisch Jaarb. Amsterdam, 1938/39 pag. 64)? Die zonden van week tot week verschaft kunnen worden.

Bijlage:

Desiderata:

Voortzetting van:

1° tabel 35, pag. 42, public. N° 100 (echtparenstatistiek tot de leeftijden 50/65 in 5-jarige perioden). Gewenst wordt de voortzetting voor de hogere leeftijden, eveneens in 5-jarige perioden (in plaats van en bloc);

2° tabel 37, pag. 44, regel 4-17, public. N° 100 (kinderaantallen van 28000 echtparen gedurende volledige vruchtbaarheidsduur). Gewenst wordt de splitsing naar jongens en meisjes (zo mogelijk met opgave van het aantal echtparen voor iedere distributie, als bijv. 2 jongens + 3 meisjes). Zijn er gegevens betreffende de levenloos geboren? Is het onderzoek van dHr Spier betr. de sexeverdeling disponibel?

3° tabel 153, public. N° 97 (Zelfmoordstatistiek, per jaar). Gewenst wordt: specificatie per week voor 3 à 5 achtereenvolgende jaren.

G.M.

11 - 8 - '41'

161. GM zonder plaats of datum handges. notities 1 pag. A5 [ArchMV, 39,0]
Lijst met 'desiderata'.
I Voortzetting van de echtparen-statistiek, voor de leeftijden 50/65.
II Voortzetting over de kinderaantallen (levend geboren) van 28000 echtparen van volledige vruchtbaarheidsduur
III Zelfmoordstatistiek.
162. DvD:GM 's Gravenhage 13 augustus 1941 handges. brief ong. 1½ pag. A4 [ArchMV, 39,3]
DvD heeft de statistieken van GM ontvangen en zegt dat hij er blij mee is. Gaat kort op de betekenis van de statistieken in, met name m.b.t. de Poisson-verdeling.
Op dezelfde brief staat een korte reactie van GM. Hij heeft waarschijnlijk een kort briefje terug gestuurd waarvan hij, voor zijn eigen administratie, de inhoud op deze brief heeft weergegeven.
Notitie van een gezonden brief, GM:DvD Amsterdam 15 augustus 1941
De zelfmoordstatistieken zijn binnengekomen op de veertiende. Hij stuurt ze daarom per omgaande naar DvD.
163. Directeur van het Bureau van Statistiek der Gemeente [Amsterdam]:GM Amsterdam 14 augustus 1941 getypt bijlage 1/2 pag. A5 [ArchMV,39,2]
Bijlage bij statistieken over zelfmoorden in de gemeente Amsterdam van de jaren 1935t/m1939.
164. GM:DvD Amsterdam 15 augustus 1941 handges. brief 1 pagina A5 [ArchDvD]
Op de achterkant, tabellen DvD.
'Amice, Je brief van eergisteren zojuist ontvangen. De zelfmoordgegevens ontving ik gisterenavond van het B. v. St.; ik sluit ze hier in.
DHr vdBrink schreef er bij, dat hij desgewenst de overeenkomstige gegevens ook nog over een aantal aan deze periode voorafgaande jaren zou kunnen verstrekken. Misschien zou dat meer houvast geven? Voorlopig heb ik de toezending der gegevens enkel met een bedankje beantwoord, en wacht ik je nadere berichten omtrent verdere desiderata af.
Met beste groeten
GMannoury
165. DvD:GM 's Gravenhage 18 augustus 1941 handges. brief 1½ pag. A4 [ArchMV, 39,4]
DvD dankt GM voor het spoedig doorzenden van het nieuwe materiaal. Met het materiaal over zelfmoord heeft hij in een tabel een uitwerking gemaakt voor de Poisson-verdeling. Hij komt tot de conclusie dat er aan de verdeling van Poisson voldaan is.
166. GM:DvD 27 augustus 1941 handges. briefje bloknote papiertje [ArchMV]

Begeleiding bij het terug sturen van een MS.

167. GM:Dr.H.D.Kloosterman, Van Oldenbarneveltstraat 52, Leiden. Amsterdam 10 september 1941 getypte brief 1 pag. A4 [ArchDvD, 'Afschr.']
De brief is een korte samenvatting van GM's wetenschappelijke werk na 1937, ten behoeve van [Kloosterman 1942].
168. DvD:GM 22 september 1941 handges. brief 1½ pag. A5 [ArchMV, 40,0]
DvD heeft GM twee boekbesprekingen gestuurd en vraagt hem om kritiek.
169. GM:DvD Amsterdam 24 september 1941 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
GM dankt DvD voor overzicht van DvD's wetenschappelijk werk (net als nr. 166 geschreven op verzoek van Kloosterman) en zegt tegelijkertijd dat hij de publicatie van een stuk heeft tegengewerkt. De reden hiervoor waren dat het te oppervlakkig was voor de geschoolde mathematici en te abstract voor het grote publiek.
170. GM Amsterdam blad A4 [ArchMV, 38,2]
Berekeningen.
171. GM:DvD Amsterdam 19 november 1941 handges. brief 1½ pag. A4 [ArchDvD]
DvD krijgt GM's delen van de Huygens-editie. GM vraagt om de *Chassidische legenden* van Martin Buber.
172. GM:DvD Amsterdam 24 november 1941 handges. brief 1 pag. A5 [ArchDvD]
GM heeft zijn Martin Buber ontvangen.
173. DvD:GM 's Gravenhage 29 november 1941 envelop [ArchMV, 41]
Envelop is leeg. Op de envelop heeft GM met blauw potlood geschreven,
vD 41 29-11-'41
dossier
Korteweg
174. GM:DvD zonder plaats en datum handges. briefje [ArchDvD]
GM stuurt DvD al zijn syllabussen. Dit briefje is ter begeleiding van een van deze.
175. DvD:GM 24 april 1942 briefkaart [ArchMV, 42]
Briefkaart zat tussen het diktaatchier van DvD [zie nr. 173]. DvD wil enkele dagen naar Amsterdam o.a. om zijn vriend en collega opzoeken. Vraagt GM of hij misschien wat significante vraagstukken kan bedenken voor een paar 'jongelui' die er in geïnteresseerd zijn.
176. GM 28 april 1942 in potlood geschreven aantekeningen enkele regels [ArchMV, 43]
Aantekeningen n.a.v. een bezoek van DvD aan GM. Ze hebben een syllabus en een stuk, 'Mathematics of Mass Phenomena', besproken.
177. DvD:GM 's Gravenhage 16 mei 1942 handges. brief 1 pag. A4 [ArchMV, 44]
Gelukwensen voor GM voor zijn 75-ste verjaardag, ook aan vrouw en kinderen.
178. GM:DvD Amsterdam 19 mei 1942 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD]
Dank voor de bloemen voor zijn 75-ste verjaardag. Hij uit zijn blijdschap DvD de volgende week te ontmoeten. Wederom toont hij zich verheugd met twee nieuwe artikelen van DvD.
179. GM 24 mei 1942 getypte brief ong. 1 pag. A4 [ArchDvD]
Stellingen over het "waarheidsbegrip" (W.B.), een syllabus.
180. GM 1 juli 1942 tot 5 september 1942 in potlood geschreven aantekeningen ong. 1/2 pag. A4 [ArchMV, 45]
Zeer warrige aantekeningen n.a.v. bezoeken en zaken die zijn voorgevallen in verband met DvD en de uitzetting van Joden.

181. GM 6 september 1942 handges. brief ½ pag. A4 [ArchMV, 46]
 Waarschijnlijk een afschrift van een brief van GM aan DvD. Warrig geschreven. Collegiale correspondentie over enkele wetenschappelijke stukken.
182. DvD:GM 's Gravenhage 10 oktober 1942 handges. briefje met vier kleine handges. blocnote blaadjes [ArchMV]
Beste Mannoury,
Zou je s.v.p. spoedeisende mededeelingen per expressbrief of telegrafisch willen overbrengen? Kosten worden natuurlijk zeer gaarne vergoed, en de tijdsfactor kan van het grootste belang zijn.....
 De vier kleine blocnotevelletjes bevatten persoonlijke gegevens van joodse mensen die bescherming zoeken.
183. GM 10 oktober 1942 handges. brief 1 pag. A4 [ArchMV, 47 doorslag(waarschijnlijk)]
 Reactie van GM op nr. 181. Onder meer over DvD's broer, Marijn van Dantzig.
184. 21 december 1942 handges. brief of aantek. 13 pag A4 [ArchMV, 48]
 Dertien pag. aantekeningen en/of samenvatting "Uit diktaatahief van D.vanDantzig (kolleges G.Mannoury)". Behandelt de beschrijvende meetkunde, waarschijnlijk v.a. de datum "woensdag 10 oktober 1912".
185. GM zaterdag 6 februari en zondag 7 februari 1943 handges. 6 pag. A4 [ArchMV, 49]
 De 6 pagina's behandelen een prijsvraag, die door DvD is gesteld in nr. 12 van jaargang 1942 van het blad W.R.[?]. De prijsvraag luidt: 'Men vraagt een intuitionistische correcte en van de toepassingen geschikten opbouw van de waarschijnlijkheidsberekening te geven.' In vijf pagina's gaat GM hier op in.
186. GM dinsdag 16 II 1943 bloknotopapiertje [ArchMV, 50]
 Enkele namen en adressen.
187. GM 6 maart tot 22 mei 1943 bloknotopapier A4 [ArchMV]
 Aantekeningen en berekeningen.
188. GM zonder plaats of datum ½ A4 [ArchMV]
 Berekeningen.
189. DvD:GM 3 april 1943 envelop met drie blaadjes. 3 pag. A5 [ArchMV, 51]
 Op de envelop staat in blauw potlood geschreven, 'Kritiek-handboek'. DvD vraagt GM om taalkundig advies bij het schrijven van een handboek.
190. Rene van Dantzig:GM Nierstraat,Amsterdam 17 V 1943 [poststempel] briefkaart [ArchMV, 52]
 Verjaardagskaartje met tekeningen van Rene van Dantzig.
191. DvD:GM 15 juli 1943 handges. briefje ½ pag. A5 [ArchMV, 53]
 DvD wenst GM alle sterkte en beterschap toe met 'de patiente', mevr. Mannoury.
192. GM:DvD Amsterdam 6 augustus 1943 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 54 doorslag]
 GM is het niet eens met bepaalde aantekeningen van DvD. Hij komt puntsgewijs terug op enkele andere opmerkingen van DvD. Als laatste vermeldt GM dat het al wat beter gaat met zijn vrouw na haar operatie en dat hij daardoor niet al te veel tijd heeft.
193. DvD:GM Amsterdam 6 augustus 1943 handges. brief 2 pag. A5 [ArchMV, 55]
Amsterdam, 6 Augustus 1943

Beste Mannoury,

Vooreerst mijn hartelijke gelukwensen, mede namens mijn vrouw, en voor je vrouw en kinderen, dat er in den toestand van Ansjie eenige verbetering ingetreden is. We hopen zeer, dat deze zich in versneld tempo zal doorzetten!

Wat je overige opmerkingen betreft, voor beden alleen het volgende. Natuurlijk heb je volkomen het recht, je waardering voor of afkeuring van bepaalde geestesrichtingen in je boek uit te spreken. M.i. heb je echter niet het recht, 1e in een boek dat

op begrips-, taal-, en denk-kritiek gericht is, zelf een slecht voorbeeld te geven door onkritisch taalgebruik, 2e waardering of afkeuring (anders dan expliciet uitgesproken) door bloemrijke stijl e.d. te suggereren. Dáártegen gaat mijn hoofdbezwaar. Mijn voornaamste bezwaar heb je zelf in M. en M. voortreffelijk geformuleerd. Mag ik je verzoeken, pag. 93 regel 20 e.v. nog eens over te lezen? Voorts maak je m.i. van je rechten misbruik, wanneer je van richtingen die op 95 % van de door hem beïnvloedden werk een antikritischen en op 5 % (gunstig geschat!) een pro-kritischen invloed gehad hebben, alleen den laatsten te vermelden, waardoor de niet der zake kundige lezer een onjuist beeld van den totalen invloed dezer richtingen krijgt. Ik acht dit in strijd met de hoofvoorwaarde voor signifijsche verantwoord taalgebruik: wetenschappelijke eerlijkheid.

Mijn bezwaar tegen "een" voor eigennamen (een Kant, een Jung.....) is, afgezien van het bovenstaande vooral, dat dit stylistisch zoo afschuwelijk is. Het is een "stijl"-schablone die bij 7de rangs journalisten gebruikelijk is, van de soort die men wel eens "persmuskieten" noemt, omdat zij zich trachten vol te zuigen met den roem van de "grote denkers" waarop zij parasiteeren. Deze "stijlvorm" misstaat in een ernstig wetenschappelijk werk.

Tenslotte de spelling quaestie. Niet slechts Confusius, maar ook Confuzius en Konfuzius zijn beide fout. De latijnsche vorm is Confugius (met c); de vernederlandsche moet zijn: Kon(g)foetse (zonder ius en zonder u). Maar z voor to is in ieder geval fout (n.l. Duitsch). Je verandering is dus tot dusverre nog geen verbetering geweest!

Over de rest spreken we, hopelijk, nog wel eens. Inmiddels hartelijke groeten van huis tot huis, en onze beste wenschen voor het verdere herstel van je dochter,

tt

DvanDantzijg

Vanaf hier tot en met de brief van 7 januari 1944 zitten alle brieven in een aparte omslag [ArchMV, 56 'Besprekingen 1943'(blauw potlood)]

194. GM vrijdag 20 augustus 1943 handges. 6x½ pag. A4 [ArchMV]
 Vraagstelling met uitwerkingen. De vraag zal waarschijnlijk door DvD gesteld zijn. GM probeert hem op te lossen. 'Vraag, 'n spelers(gerangschikt) 0,1.....,n. De voorste speelt kruis-munt met de volgende; de verliezer moet achteraan staan. Winnaar is, wie zijn n tegenstanders achtereenvolgens (zonder onderbreking) verslaat. Vraag de winstkans van ieder'. Uitwerkingen met tabellen.
195. GM 20 augustus 1943 uitwerkingen 14 pag. A4 [ArchMV]
 Het merendeel van de bladzijden zijn uitwerkingen van vraagstukken. De vraagstukken zijn,
 I Spel met 1 dobbelsteen
 II Het "Waldgrave"-vraagstuk
 III Spel met 1 dobbelsteen en 1 munt.
196. GM 17 september 1943 geel factuurpapier dubbelgevouwen met twee kleinere blaadjes ertussen.[ArchMV]
 Kansberekeningen.
197. GM 17 en 21 september 1943 aantekeningen/kladpapier op achterkant van een oude brief enkele regels lang [ArchMV]
 Aantekeningen van een gesprek met DvD. Onder andere werd een artikel van een 18-jarige joodse jongen besproken.
198. DvD 24 september 1943 kladje ter grote van A5 [ArchMV]
 Mechanicaberekeningen van DvD. Krachtveld en golffronten.
199. DvD 9 oktober 1943 los stuk kladpapier [ArchMV]
 Mathematische uitwerkingen.
200. DvD 15 oktober 1943 briefpapier 3 pag. A4 [ArchMV]
 Mechanicaberekeningen.
201. DvD zonder datum of plaats kladje ter grote van ½ A4 [ArchMV]
 Losse berekeningen.
202. DvD zonder plaats of datum kladje ter grote van ½ A4 [ArchMV]
 Mechanicaberekeningen.

203. DvD 22 oktober 1943 factuurnota [als kladpapier gebruikt] 4 pag. A4 [ArchMV]
Mechanicaberekeningen
204. GM zonder plaats of datum kartonnen kaartje [ArchMV]
Notitie,
Prof.Dr.O.Blumenthal
p/ a Prof.Dr.D.vanDantzig
Nierstraat 17 hs.
Amsterdam-Z.
205. DvD 12 november, 17 december en 31 december 1943 papiersnipper [ArchMV]
Aantekeningen die GM heeft gemaakt ter administratie n.a.v. gespreken of andere zaken die met DvD te maken hebben, 'Schijnprobleem', 'Inl.voor WR', 'stalagmiet-stalagtiel'.
206. GM 3 december 1943 geel factuurpapier enkele regels [ArchMV]
Aantekeningen over het 'rapport v/d Speck'.
207. GM 10 december 1943 brief met probeersels achterop ½ pag. A4 [ArchMV]
Schema van de inhoud van D/II-IV
208. zonder plaats of datum briefpapier van de Algemeene Bedrijfsvereniging voor de Bouwbedrijven [ArchMV]
Schetsen van vectoren en vectorvelden.
209. DvD 7 januari 1944 factuurpapier (gebruikt als kladpapier) 2 pag. A4 [ArchMV]
Uitwerkingen van kansberekeningen.
210. E.vanDantzig-Bauer 11 februari 1944 overlidensbericht met dikke zwarte rand [ArchMV, 57]
Overlidensbericht van Abraham van Dantzig.
211. 23 maart 1944 Kladje [ArchMV, 58]
Kansberekeningen met schets.
212. DvD 20 april 1944 Dubbelgevouwen papiertje met daar tussen 4 losse blaadjes/briefkaart [ArchMV, 59]
Briefkaart bevat wat tekst, die zeer slecht te lezen is [gedateerd 25 april!]. De andere drie briefjes bevatten berekeningen in de mechanica.
213. DvD 16 juni 1944 factuurpapier (gebruikt als kladpapier) 3 pag. A4 [ArchMV, 60]
Wiskundige en Mechanicaberekeningen, gedaan door DvD en De Iongh.
214. DvD 22 juni 1944 factuurpapier (gebruikt als kladpapier) 2 pag. A4 [ArchMV, 61]
Wiskundige berekeningen.
215. GM 6 juli 1944 kladpapier [ArchMV, 62]
Er staan wat uitwerkingen op gekrabbeld. GM heeft in blauw potlood erbij geschreven dat hij "Boston" van Sinclair heeft terug gegeven.
216. GM donderdag 13 juli 1944 notitie enkele regels [ArchMV, 63]
Ontvangen, gelezen en besproken, MS 'Het probleem v/h eigenbehoud v/d schadeberekening'.
217. DvD:GM zonder plaats of datum briefkaart [ArchMV, 64]
Notitie GM: 'Bezocht:do. 20/7/'44'. DvD nodigt GM uit bij hem thuis langs te komen, aangezien zijn gezondheidstoestand het hem niet toestaat bij GM langs te komen.
218. GM:DvD Amsterdam 29 augustus 1944 getypte brief 1 pag. A4 [ArchDvD]
Syllabus: Grondslagenleer-Waarschijnlijkheidsberekening
I. Behavioristische omschrijving van het begrip "verwachtingsverhouding".

II. Postulaten en definities.

219. GM donderdag 31 augustus 1944 papiersnipper met notitie [ArchMV, 65]
Notitie van wat hij met DvD besproken heeft.
220. DvD:GM Amsterdam 5 september 1944 notitieblaadje [ArchMV, 66]
Meldt GM dat hij verhinderd is voor een afspraak.
221. GM 22 september 1944 doorslagpapier [waarvan de achterkant gebruikt] ong. 1/2 pag. A4 [ArchMV]
Aantekeningen uit een stuk van DvD, 'Aspecten van godsdienstige significa'.
222. GM:DvD Amsterdam 11 oktober 1944 handges. brief 1 pag.A4 [ArchDvD; ArchMV, doorslag]
Reactie op DvD's stellingenreeks "Aspecten van godsd. s"
De druk van de oorlog wordt voor het eerst in de brieven echt duidelijk. DvD heeft twee artikelen geschreven maar kan die niet publiceren. GM vindt het goede stukken, maar is het met de titels niet eens en heeft enkele opmerkingen. GM zegt op het laatst dat hij het stuk niet aan de post toevertrouwd. Hij zal het stuk persoonlijk dan wel door iemand anders laten terugbrengen.
223. GM zonder plaats of datum kladje [ArchDvD]
Blad met 4 titels van boeken.
224. GM Amsterdam geen datum handges. brief 3 pag. A4 [ArchDvD]
Het "Waldgrave-vraagstuk", theorie van een kansspel; berekeningen door GM, op achterzijde door DvD.
225. GM 19 maart 1945 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 68]
Aantekeningen.
226. GM 20 april 1945 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 62]
"Wat is de kwaad?" Achterstand in de kennis v/d mens, in "exacte massapsychologie"..."
227. Delftse Vereeniging voor Wijsbegeerte:GM Delft berichtkaart [ArchMV, 68]
Uitnodiging voor een lezing van DvD over 'De signfica van het probleem van "Causaliteit" of "Vrije Wil"'. De lezing stond gepland voor donderdag 1 mei.
228. GM:DvD Amsterdam 3 VII 1945 [poststempel] briefkaart [ArchDvD]
Geadresseerd aan de Nierstraat 17 te Amsterdam. Correspondentie over enkele artikelen.
229. GM 30 mei 1945 kladje enkele regels [ArchMV, 70]
Notitie. Heeft van DvD twee artikelen ontvangen en besproken.
230. GM dinsdag 12 juni 1945 kladje enkele regels [ArchMV, 71]
Aantekeningen over hoe het DvD vergaat. DvD krijgt de positie van Schouten in Delft. DvD bespreekt daarbij de wenselijkheid Amsterdam tot wiskundig centrum te maken.
231. GM zondag 1 juli 1945 kladje enkele regels [ArchMV, 72]
Aantekeningen van een brief van DvD aan Schermerhorn.
232. GM 21 en 25 juli 1945 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 74]
Aantekeningen n.a.v. artikelen van DvD over claims van annexatie van Duits grondgebied [Dantzig [M3] 1945]. Vergoedingsdebat na afloop van WOII.
233. GM maandag 30 juli 1945 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 75]
Notitie van een eerder die dag verstuurd bericht over de organisatie van een jeugdkamp.
234. GM 28 augustus 1945 brief [waarvan de achterkant gebruikt] enkele regels [ArchMV, 76]
Aantekeningen van een bericht van DvD. De 'Commissie (vdCorput,vD,Koksma,Minnaert (fysika

- Utr.))' heeft over de positie van Van der Waerden gesproken. Volgens DvD zou vdW er een te slappe houding tegen de Nazi's op na hebben gehouden.
235. GM maandag 15 oktober 1945 kladje ½ pag. A4 [ArchMV, 77]
Aantekeningen n.a.v. een telefoongesprek met DvD over Indonesië.
236. GM dinsdag 30 oktober 1945 kladje ong. ½ pag. A4 [ArchMV, 78]
Aantekeningen over DvD. DvD en de 'Commissie' maken zich bij Brouwer sterk voor het oprichten mathematisch centrum, los van de universiteit met eigen gebouw en studenten. Eerste vermelding over het Mathematisch Centrum.
237. GM 17 november 1945 kladje [ArchMV, 79]
Aantekeningen.
238. GM 27 december 1945 kladje enkele regels [ArchMV, 80]
Aantekeningen n.a.v. een bericht van DvD. Er is sprake van een aanstelling in Utrecht voor DvD. DvD denkt er over na.
239. Nederlandsche Vereeniging voor Interionaal Recht Amsterdam maart 1946 [ArchMV]
Uitnodiging voor de Algemene Vergadering van de vereniging. Tijdens de vergadering zal er o.a. door DvD gesproken worden over de kwestie van annexatie van Duits grondgebied [Dantzig [M4] 1946].
240. GM 9 maart 1946 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 81]
Aantekeningen n.a.v. een bericht van/over DvD. Hij gaat waarschijnlijk naar Utrecht. De Stichting voor Toegepaste Wiskunde opgericht.
241. GM 17 maart 1946 kladje enkele regels [ArchMV]
Aantekeningen n.a.v. een telefoongesprek met DvD. Hebben gesproken over de definities van "fysikalistische" en "monopsychische" taal.
242. GM 5 april 1946 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 82]
Aantekeningen n.a.v. een telefoongesprek met DvD. GM had gehoord dat DvD in Utrecht benoemd was, maar DvD helpt hem uit de waan, want het is nog twijfelachtig of het door gaat.
243. GM 6 april 1946 schrijfblokpapier 1 pag. A4 [ArchMV, 83]
Aantekeningen gemaakt op de algemene vergadering van de Nederlandsche Vereeniging voor Internationaal Recht.
244. GM 7 april 1946 kladje enkele regels [ArchMV, 84]
Aantekeningen voor colleges over wiskunde-onderwijs [Dantzig [60] 1946].
245. GM:DvD 14 april 1946 handges. brief ½ pag. A4 [ArchMV, 85 afschrift]
Korte brief waarin hij DvD bedankt voor het toesturen van zijn syllabus [Dantzig [60] 1946].
246. GM:DvD Amsterdam 14 mei 1946 briefkaart [ArchDvD]
Wederom correspondentie over enkele artikelen.
247. GM 22 mei 1946 papiersnipper notitie [ArchMV, 86]
Notitie van een telefoongesprek.
248. DvD:GM Edinburgh, Schotland postkaart [waarvan de postzegel is afgescheurd] [ArchMV, 87]
Postkaart met een foto van de Forth Bridge in North Queensferry. DvD meldt dat het een zeer interessante reis is en dat hij even interessante rekenmachines heeft gezien. Heeft in Londen 6 lezingen over 'affirmative and intuitionistic mathematics' gehouden en 1 in Edinburgh [Dantzig [54] 1947].
249. DvD:GM Amsterdam 27 juni 1946 brief 1 pag. A5 [ArchMV, 88]
DvD dankt GM van ganser harte voor de grote bijdrage die hij heeft gehad in de benoeming van DvD

als hoogleraar aan de Amsterdamse universiteit. Een hartewens gaat voor hem hiermee in vervulling. Temeer, omdat het diezelfde GM was die bij hem de liefde voor de wiskunde had gewekt.
[De datum op de brief is wellicht niet correct]

250. GM 8 juli 1946 kladblokpapier [ArchMV, 89]
V.d.S.
Aan zijn vriend en medewerker
D.v.Dantzig
8/7/'46
251. GM woensdag 31 juli 1946 kladje enkele regels [ArchMV, 90]
Aantekening n.a.v. een bericht van DvD.
252. GM donderdag 5 september 1946 kladje enkele regels [ArchMV, 91]
Aantekeningen n.a.v. een gesprek met DvD. Besproken, 1° “optimum”, 2° de organisatie van “Synthese”.
253. GM:DvD 21 september 1946 klein notitiebriefje [ArchDvD]
Beste David,
Hierbij het geheime stuk in dank terug. Ik heb 't niet aan mijn alter-ego M^v laten lezen want dan wordt de kerel nog maar verwaander dan te al is, en ik zit met 't "luchtje"!
Handdr.
Gerrit.
[betreft tekst bij aanbeveling eredoctoraat]
254. Prof.Dr. L.E.J. Brouwer: DvD Blaricum 16 december 1946 handges. briefje [ArchDvD]
Waarde van Dantzig
Hierbij met hartelijken dank je literatuurlijst van Mannoury terug. Ik stel het op hoogen prijs, dat je me toestaat, de bijbehorende biographie te houden.
Met vriendschappelijke groeten
t.t.
LEJ Brouwer
255. GM 5 maart 1947 kladje enkele regels [ArchMV, 92]
Aantekeningen n.a.v. een bericht van/over DvD. GM vermeldt dat DvD wat nieuwe publicaties heeft uitgebracht.
256. GM 16 mei 1947 kladje enkele regels [ArchMV, 94]
E.N.I.A.C. (Electronic Numerical Integrator and Computer) Duijzenden lampen en millioen kontakten; berekent de baan van een V^1 [?] in minder tijd dan deze hem doorloopt; een “gebeugen” van 20 getallen van 40 cijfers(?). Is echter te gering
257. DvD getypte voordracht *Waarde Mannoury, dierbare vriend* 11 pag. A4. [ArchDvD]
Voordracht ter gelegenheid van de 80-ste verjaardag van GM, 17 mei 1947 [Dantzig [62] 1947].
258. DvD getypte voordracht *Waarde Mannoury, dierbare vriend* 11 pag. A4. [ArchDvD, doorslag]
Voordracht ter gelegenheid van de 80-ste verjaardag van GM, 17 mei 1947 [Dantzig [62] 1947]. Versie met aantekeningen en correcties.
259. GM: H.H. Prof. Dr. E.W.Beth, L.E.J. Brouwer, J.Clay, D.vanDantzig, G.Révész. Amsterdam 26 mei 1947 handges. brief in vijfvoud verzonden, 1 pag. A4 [ArchDvD]
Dankbetuiging aan zijn ‘waarde kollega’s’ voor hun belangstelling en bemoeiingen bij de festiviteiten ter ere van zijn 80-ste verjaardag.
260. GM:DvD Amsterdam 8 juni 1947 handges. brief 1 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 93 afschrift]
Reactie op toezending van DvD's syllabus Capita Selecta (der Waarschijnlijkheidsrekening) [Dantzig [69] 1947]

... Je definiëring van in- en uitschakelen van de wb-terminologie in het algemeen (p 34, 35; 38) munten m.i. uit door korte en klare formulering. ...

261. DvD en E.M.vanDantzig-Stumpfrock Amsterdam 15 juni 1947 geboortekaartje [ArchMV, 100,1]
Geboortekaartje van Emile Claude van Dantzig.
262. GM maandag 21 juli 1947 kladje enkele regels [ArchMV, 95]
Aantekeningen n.a.v. een bericht van/over DvD. Bespreekt kort de kwestie Indonesië.
263. GM woensdag 20 augustus 1947 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 96]
Aantekeningen n.a.v. een telefoongesprek met DvD.
264. GM zaterdag 23 augustus 1947 kladje enkele regels [ArchMV, 97]
Aantekeningen n.a.v. een telefoongesprek met DvD. Wederom hebben ze de kwestie Indonesië besproken. DvD had er een stuk over geschreven in het Parool [Dantzig [M7] 1947]. Ze zijn van mening dat alleen de koningin in staat zal zijn in te grijpen. Mocht de regering vallen en de kamer ontbonden worden, dan zou er ad hoc een nieuwe partij gesticht moeten worden.
265. GM:DvD 25 augustus handges. brief 1 pag. A5 [ArchMV, 98]
Begeleidende brief bij een afschrift van een telegram dat GM aan de minister gestuurd omtrent de kwestie Indonesië.
266. GM:DvD Amsterdam 25 augustus 1947 handges. brief met bijlage. 5 pag. A4 [ArchDvD]
Bijlage is een handgeschreven afschrift van een brief van GM aan minister-president.
DvD had een artikel in het Parool laten verschijnen over de kwestie Indonesië. GM heeft zich ook in het debat gemoeid door de minister-president een telegram en begeleidende brief te sturen. Hierin stelt hij de minister-president verantwoordelijkheid voor het op indirecte wijze erkennen van de republiek Indonesia en stelt hem daarmee tevens verantwoordelijk houdt voor het eventueel verlies van deze grondgebieden. GM is de mening toegedaan dat hij deze brief wel aansloot bij wat DvD in het Parool had geschreven.
Telegram van GM:
ministerpresident haag-in vuur en bloed hebt gij indonesia merdeka ten doop gehouden.-mannoury
267. GM:DvD zonder plaats of datum [na 6 sept. 1947] briefkaart [ArchDvD]
Antwoord op het ontvangen van een artikel dat DvD heeft geschreven in *De Groene Amsterdammer*.
Met grote instemming ontvangen, vgl. [Dantzig [M6/M9] 1947].
268. GM donderdag 2 oktober 1947 brief enkele regels [ArchMV, 100]
Aantekeningen n.a.v. een bericht van DvD. Ze hebben een stuk uit de Groene besproken, 'De Natuurwetten kunnen de levensverschijnselen niet verklaren'.
269. GM maandag 6 oktober 1947 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 99]
Aantekeningen n.a.v. een telefoongesprek met DvD. Gesproken over een wisselkolom die DvD gaat verzorgen in de Groene, 'De Linie'.
270. Kronkel, Het Parool 15 oktober 1947 krantenknipsel [ArchMV, 103]
Krantenknipsel waarin kort aan de kolom 'De Linie' wordt gerefereerd.
271. GM 24 oktober 1947 papiersnipper notitie [ArchMV, 102]
102, vD, 24/10/'47 Zie Math.Cent.
272. Mathematisch Centrum Amsterdam oktober 1947 getypte brieven 1 pag. A4, 3 pag. A5 [ArchMV, 104 doorslag]
De 4 brieven zijn korte samenvattingen van cursussen die aan het Mathematisch Centrum worden gegeven, waarbij o.a. DvD betrokken is.
Eerste cursus: Kadercursus statistiek
Tweede cursus: Herhalings- en aanvullingscursus wiskunde

derde cursus: cursus wiskunde voor medici en biologen
Laatste bladzijde bevat het rooster voor de avondcursussen

273. GM Amsterdam 29 november 1947 krantenknipsel [ArchDvD]
'Ultra-pacifisme en Wereldeenhed', G. Mannoury. *De Wereldeenhed*, 11 november 1947.
274. GM zaterdag 27 december 1947 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 105] [zie nr. 274]
Aantekeningen n.a.v. een gesprek met DvD. Besproken zijn enkele stukken van DvD.
275. DvD 27 december 1947 kleine notitie ong. 1 pag. A5 [ArchDvD]
Notities n.a.v. een bezoek aan GM op 27 december 1947.
276. GM 30 december 1947 brief ½ pag. A4 [ArchMV, 106]
Citaat uit een stencilbrochure van de Unesco. Dit citaat haalt 'De Linie' aan als een voorbeeld in 'the development of freedom of expression'.
277. GM 31 december 1947 brief ong. ½ pag. A4 [ArchMV, 107]
'Vragen vD'. GM heeft enkele punten opgeschreven n.a.v. van vragen van DvD, die niet zijn weergegeven.
278. DvD 1947 getypte voordracht 2 pag. A4 [ArchMV]
Voordracht van DvD op 'Second International Significal Summer Conference'; 'Procedures of Empirical Science' [Dantzig [61] 1947].
279. GM na 20 maart 1948 handges. brief enkele regels [ArchMV, 110,1]
Correcties DvD. Een reeks taalkundige correcties door GM.
280. GM zonder plaats of datum kladje enkele regels [ArchMV, 108]
Notities. GM heeft op dit blaadje alle belangrijke ontwikkelingen uit het leven van DvD vanaf 1917 tot 1931 op een rijtje gezet. Van inschrijving op het college 10-10-1917 tot zijn promotie bij Van der Waerden in 1931. Uitstekend geschikt voor het nalopen van de carrière/leven van DvD.
281. DvD:GM Amsterdam 19 augustus 1948 brief 1 pag. A5 [ArchMV, 110,3]
DvD meldt GM dat hij FL.432,90 heeft overgemaakt op de rekening van GM. Dit bedrag is het resterende bedrag van het bedrag dat bij het Huldigingscomité [ter ere van GM's 80-ste verjaardag?] is binnengekomen. GM moet het bedrag maar als een royalty beschouwen over de twee boeken (*Handboek der analytische significa I en II*).
282. Rector Magnificus H.R.Hoetink namens de Universiteit van Amsterdam:GM Amsterdam 27 IX 1948 brief 1 pag. A4 [ArchMV, 110,2]
Uitnodiging voor het bijwonen van de ambtsaanvaarding van DvD tot Gewoon Hoogleraar in de Leer der collectieve verschijnselen. De ambtsaanvaarding heeft op 4 oktober 1948 plaatsgevonden.
283. GM maandag 4 oktober 1948 kladje enkele regels [ArchMV]
Notities van de receptie na de inauguratie van DvD.
284. GM:DvD Amsterdam 6 oktober 1948 handges. brief 2 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 110,4 afschrift]
GM dankt DvD toezending van het restant van de door het Comité bijeengebrachte gelden voor de publicatie van GM's Handboek.
285. GM zaterdag 16 oktober 1948 kladje enkele regels [ArchMV, 109]
Aantekeningen n.a.v. een bespreking met DvD, WS [Wim Scheffer?], W [Wertheim?], Neu. [Neurath?]. Besproken zijn o.a. een boek van Wertheim en een syllabus van DvD.
286. GM 16 oktober 1948 kladje enkele regels [ArchMV, 101]
Aantekeningen van een conferentie of symposium.

287. GM:DvD Amsterdam 26 oktober 1948 klein handges. briefje [ArchDvD]
Amice,
Hierbij het geleende in beste dank retour. Het gedicht van je broer vonden mijn vrouw en ik bijzonder mooi, en van je repliek aan Van Laer heb ik genoten!
Handdr.
Gmannoury
 Op de achterkant staan berekeningen van DvD. Inzake repliek op Van Laer: vgl discussieverslag bij [Dantzig [M8] 1948]
288. GM 13,14 en 16 november 1948 kladje ½ pag. A4 [ArchMV, 110]
 Aantekeningen n.a.v. gesprekken met DvD, WS [Wim Scheffer] en Else van Dantzig. GM heeft hulp nodig, waarschijnlijk in de huishouding of pleegzorg aan huis. Daarvoor belt GM nogal wat heen en weer. DvD's halfzuster Ria kan misschien 1½ uur per dag helpen.
289. GM:DvD zonder plaats of datum briefkaart [ArchDvD]
 Nieuwjaarswensen namens de kring.
290. Secr. Penn. H.Meyer namens het bestuur van de Internationale Vereniging voor de Logica en de Wijsbegeerte der Wetenschap:GM Enschede 31 december 1948 briefkaart [ArchMV, 111]
 Convocatie voor een lezing van DvD op 8 januari 1949 in Krasnapolsky, 'Over de methode van het betekenis-onderzoek en haar toepassing op het wiskundige oneindigheidsbegrip'.
291. J.P.VanRooijen names het bestuur van het Wiskundig Genootschap:GM Amsterdam 18 I 1949 [poststempel] briefkaart [ArchMV, 112]
 Uitnodiging voor een lezing van DvD op 29 januari 1949 in hotel Krasnapolsky, 'Over de methode der voortbrengende functies in de waarschijnlijkheidsrekening en haar toepassing op het probleem der iteraties'.
292. DvD:GM Amsterdam 9 maart 1949 handges. brief 1½ pag. A4 [ArchMV, 113,0]
Amsterdam, 9/3 '49
Beste Mannoury,
Prof. Naess schreef mij dd. 4 dezem o.a. dat bij 16 dezem hier komt "and I do hope I will get time enough for a long discussion with you and Mannoury, preferably the next day." Nu ben ik 17 dezem tot 15 uur vrij, 16 dezem waarschijnlijk 's avonds, zo nodig ook 's middags, en 17 dezem beleemaal. Indien je dus aan Naess' vraag geboor denkt te geven, lijkt mij Donderdag 17 dezem 's ochtends de beste tijd.
Overigens was ik al enige tijd van plan, eens een Zaterdagmiddag na mijn college bij je te komen, zo je dat schikt, om te zien hoe het jullie gaat. In verband met mijn verhuizing naar Valeriusstraat 58 ben ik daar nog niet toe gekomen.
Met hartelijke groeten en de beste wensen voor jullie beider gezondheid.
tt
DvanDantzig [handtekening]
P.S. Naess vraagt naar de mogelijkheid van een vertaling van je Handboek. "There are certainly some parts of it, especially those dealing with the methods and techniques of significal analysis, which, if translated, would make up welcome contributions to English or American philosophical periodicals." Persoonlijk lijkt mij een partiële vertaling die een volledige wellicht in de weg zou staan, niet zeer gewenst. Enige tijd geleden heb je gezegd dat je een vertaling van het Handboek onder mijn supervisie evenals een eventuele heruitgave van M. en M. met toelichtende noten (buiten de tekst) van mij zou toejuichen (waarbij ik vanzelfsprekend ervoor zou zorgen dat het gebruikelijke resp. best bereikbare auteurs'honorarium voor je verzekerd bleef). Is dit je definitieve opvatting? Alvorens ik kan trachten in deze iets te bereiken zou ik graag je eventuele voorwaarden willen kennen. Voor dien kan ik Naess' vraag niet goed beantwoorden.
Nogmaals hartelijke groeten
 DvD
293. GM:DvD Amsterdam 10 maart 1949 handges. brief 4 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 113,1 afschrift]
G. Mannoury
C. Krusemanstraat 29"
AMSTERDAM (Z.)
Amsterdam 10-3-'49

Beste Van Dantzig

Je brief van gisteren brengt me enigszins in verlegenheid, omdat ik voor een "long discussion" met Naess en jou al heel weinig voel. Daargelaten nog, dat mijn doofheid het me vrijwel onmogelijk en in ieder geval heel inspannend maakt, een gesprek met meer dan één persoon tegelijk te voeren, (van wat de anderen tegen elkander zeggen, vang ik dan enkel hier en daar een woord op) zou ik daardoor, naar ik vrees, voedsel geven aan het misverstand, dat ik in de concurrentiesituatie, die tot mijn grote spijt ontstaan is tussen het ISG en het PMH (waarvan je nu eenmaal de leidende kracht bent), meer aan de zijde van de laatste organisatie zou staan, wat, zoals je weet, niet het geval is. Het me om die reden dan ook maar het best, van een zodanige drieboekskonferentie af te zien. Wil Naess mij persoonlijk komen bezoeken, dan is hij mij natuurlijk van harte welkom, maar daar zal hij wel moeilijke tijd voor kunnen vinden.

Een heel andere aangelegenheid, die je in je brief aanroert, is de mogelijkheid van een partiële of volledige uitgave van mijn Handboek in het Engels. Die zou ik zeer zeker graag tot stand zien komen en het verheugt me, dat ook Naess zich daarvoor interesseert, maar vóór ik daaromtrent een beslissing neem, moet ik eerst een bepaalde aanvraag van een uitgever of tijdschriftredactie hebben, omdat er anders komplikaties zouden kunnen ontstaan.

Wat M.enM. betreft, lichte me het denkbeeld van een latere uitgave met aantekeningen van je hand inderdaad aanvaardbaar wel toe, maar bij nader overwegen meen ik toch het best te doen, daaromtrent geen vaste toezegging te doen. Zoals ik nu ben, zou ik die annotaties nog wel zelf kunnen bewerken, en als dat niet meer het geval is, hoop ik, dat mijn zoon Jan het beheer over mijn auteursrechten zal willen uitoefenen; ik zal hem dat vragen en je dan nader berichten.

Ik zal het heel prettig vinden, als je nog eens aan kunt komen. Houd er echter s.v.p. rekening mee, dat ik op voorschrift van de dokter geregeld 's middags een paar uur (gewoonlijk 1/2 2 tot 1/2 4) moet rusten.

Met vriendsch.gr.

GMannoury [handtekening]

294. DvD:GM, Amsterdam 3 april 1949 handges. brief [in potlood] 4 pag. A4 [ArchDvD, doorslag; ArchMV, 114,0]

Amsterdam, 3 April 1949

Waarde Mannoury,

Teneinde misvattingen te voorkomen verklaar ik bij dezen met nadruk:

1. Ik heb generlei wens of verlangen, noch enigerlei belang erbij, het ISG te schaden. Integendeel, indien het ISG tot belangrijke resultaten op signiësch gebied mocht komen (of buiten mijn kennis reeds gekomen mocht zijn) zou ik dit slechts toejuichen. Ik zie ook niet in, hoe het bestaan van het ISG hetzij de werkzaamheid van het SPMH, hetzij mijn persoonlijke begripskritische werkzaamheid zou kunnen schaden. Uiteraard heb ik dan ook, zoals vanzelf spreekt, nooit iets ondernomen, wat dan ook, met de bedoeling het ISG te schaden. Hetzelfde wat over het ISG gezegd is, geldt ook voor het tijdschrift Synthese en voor de personen van de redactie daarvan.

2. Dat mijn waardering van de betekenis van wat tot dusverre aan werkzaamheden uit de kringen van het ISG en mijn toekomstverwachtingen dienaangaande van de jouwe afwijken, kan mij, dunkt mij, bezwaarlijk als een misdaad aangerekend worden. Ik heb deze mindere waardering in enkele privé-gesprekken wel eens uitgesproken, echter op géén andere wijze dan ik tegenover jouw en de redacteurs van Synthese zelf gedaan heb. Openlijk heb ik daarvan nooit iets laten blijken. Vgl. mijn artikel in de Winkler Prins. Evenmin in vergaderingen van het SPMH.

3. Mijn mening dienaangaande, die mij wellicht als eigendunk, verwaandheid of zelfoverschatting, maar niet als onbehoorlijk kan worden aangerekend, was de volgende:

a. Sinds mijn eerste publicaties in 1925-'27 heb ik in talloze gesprekken en enkele geschriften getracht, het belang van de Significa in ruimere kring te doen inzien, en nieuwe resultaten op dit gebied te verkrijgen.

b. Ik ben dientengevolge van mening, dat na de oorspronkelijke Signiësche Kring en met uitzondering van jou zelf door niemand in Nederland -voor zover mij bekend- méér in het belang der Significa is gedaan dan door mij. In deze mening sta ik zeker niet alleen.

c. Ik heb het ISG t.z.t. verlaten omdat ik van mening was, dat van personen als Dr. Schoenmaker, Dr. H. de Groot, Dr. Godefroy en zelfs Dr. Oldewelt geen belangrijke nieuwe inzichten op signiësch gebied te verwachten waren. Ik kan me nauwelijks voorstellen, dat jij dienaangaande een andere mening kunt hebben.

d. In tegenstelling met het talloze vele dat ik in de loop der jaren van jou, en voorts b.v. zowel van W. Scheffer en van J. de Jongh en Ir. Bettlem geleerd heb, heb ik uit de kringen van het ISG nooit iets gehoord of gelezen, wat voor mij persoonlijk een wezenlijke verdieping van inzicht betekende. De verdienste van reproducerende werkzaamheid, ontken ik overigens allermínst, evenmin als de mogelijkheid dat deze te enige tijde in het verwerven van nieuwe inzichten zou overgaan.

e. In verband daarmee en met mijn bovengenoemde "verwaandheid" was ik van mening, dat een eventuele nauwere binding tussen het ISG en mijn persoon veeleer in het belang van het ISG (en evenzo van "Synthese") ware dan in het mijne. Ook ben ik zo verwaand, te menen, dat zulk een verbinding niet mijn aanzien in het

buitenland, maar wel dat van het ISG zou verhogen. Ik ben voorzitter of bestuurslid van meer instellingen dan me lief is, en heb persoonlijk niet de minste ambitie, daaraan nieuwe toe te voegen.

f. Indien "Synthese" zijn naam eer wilde aandoen, waren vele mogelijkheden tot samenwerking te vinden. Als voorbeelden noem ik:

1° Uitwisseling van bestuursleden zoals door TNO en het MC geschiedt;

2° Gezamenlijke organisatie van congressen, lezingen of vergaderingen, zoals het Wisk. Genootschap in 1940 met het de Ned.Natuurk. Ver. gedaan heeft, en het MC met verschillende andere organisaties doet.

3° Toezending van uitnodigingen en convocaties, zoals ik van verschillende verenigingen ontvang (daar ik onmogelijk van alles lid kan zijn), zoals het SPMH aan de heer Vuijsje zonder reciprociteit gedaan heeft.

4° Toezending van gestencilde of gedrukte publicaties, vergaderverslagen e.d. (Als bij 3°).

4. Ik heb in deze aangelegenheid geen andere wensen dan bij te dragen tot:

a. Verhoging van het peil van signifiisch onderzoek in Nederland;

b. Meerdere bekendmaking van de resultaten daarvan in binnen- en buitenland;

c. Meerdere gelegenheid tot kennisneming van wat op naastliggende gebieden in andere landen gedaan is.

Ik ben van mening dat "Synthese" een verwante doelstelling in aanzienlijk hogere mate zou kunnen realiseren dan thans het geval is, indien het een redactie bezat, die speciaal op dit gebied internationaal aanzien genoot, en een scherpere selectie op zijn publicaties zou toepassen. Daarbij zou natuurlijk het recht van den oprichter en huidige redacteuren op een overwegende invloed op de gang van zaken en dienovereenkomstige honorering erkend moeten worden.

5. Het voorzitterschap van het SMPH [sic] heb ik, zoals je je zult herinneren, tegen mijn zin op mij genomen, en uitsluitend uit deferentie tegenover jou, omdat jij tot de oprichting het initiatief genomen had, en omdat jij er zo op hebt aangedrongen dat ik het doen zou. Voor geen ander zou ik de grote moeite genomen hebben, mij in dit, mij tot dan vreemde, gebied althans enigszins in te werken. Een overwegend signifiisch karakter was door deze benoeming, alsmede door deel C. van onze "opdracht" ("Massa-educatieve partijdig...[????]) van de aanvang af aangewezen.

6. Van een "concurrentiesituatie" is onzerzijds dan ook geen sprake. Wij wensen niet tegen het ISG te "concurreren" (wat is dat? op wetenschappelijk gebied), noch vrezen wij "concurrentie". Ik vind zulke een strijd tussen zusterverenigingen naar binnen en naar buiten beschamend! Wij zouden ons over wetenschappelijke resultaten van het ISG die voor ons van nut waren slechts kunnen verheugen.

7. Teneinde in verband met het onder 3. en 4. gezegde misverstand te vermijden, [is het] nuttig te vermelden, dat ik er de laatste tijd naar streef, mij uit allerlei functies terug te trekken, en nieuwe werkzaamheden te vermijden. Dat ik aangekondigd heb, het voorzitterschap van het SPMH per 1/9 neer te leggen, hangt ten dele hiermede, ten dele ook met jouw houding samen.

8. Ook overigens is dit laatste het enige, wat mij in de grond van de zaak interesseert. Wat het ISG doet of niet doet kan mij slechts zeer matig belang inboezemen, zolang er geen element van intrigue of verdachtmaking inkomt.

Bitter teleurgesteld echter ben ik over het feit, dat jij niet hoven deze zaak staat. Waar er van één zijde vertroebeling van de verhouding dreigde, was je de aangewezen persoon om als onpartijdige "umpire" op te treden. Diep teleurgesteld heeft mij het feit, dat ook jij niet de zuiverheid van je oordeel hebt weten te bewaren op het moment dat persoonlijke toestanden in het spel kwamen.

Een andere verklaring voor je eenzijdig en onrechtvaardig partijkiezen, terwijl je altijd verklaard hebt, je buiten zulke strijdningen te willen houden, heb ik althans niet kunnen vinden.

De enige hoop, die ik in dezen nog heb, is, dat dit volkomen openhartig, en daardoor wellicht weinig vriendelijk schrijven je de ogen zal openen, en daardoor ertoe zal bijdragen, dat een meer dan 20-jarige vriendschap niet zal worden verstoord.

Met hartelijke groeten,

D.vDantzig [handtekening]

295. GM:DvD Amsterdam 5 april 1949 handges. brief 3 pag. A4 [ArchDvD; ArchMV, 114,1 afschrift]

G. Mannoury

C. Krusemanstraat 29"

AMSTERDAM (Z.)

Amsterdam 5-4-'49

Amice, Je uitvoerige brief gaat geheel buiten ons konflikt om. Dit betreft n.l. uitsluitend de wijze, waarop je op mijn schrijven van aan Pos i/ z het passeren van het ISG tegenover Naess hebt gereageerd. In ons telefoongesprek daarover heb je te kennen gegeven, daarin een verwijf te zien, en wel een verwijf, dat jij je had aan te trekken. Hoe je daartoe kwam, is mij nog altijd een raadsel. Het SPMH, dat wel uitgenodigd was, met N. in kontakt te komen, had er toch niet de minste verantwoordelijkheid voor, dat een andere organisatie die uitnodiging, door welke oorzaken dan ook, niet had ontvangen en de brief, die ik van WS als sekretaris van het SPMH hierover heb ontvangen, was dan ook volkomen misplaatst.

De enige reden, waarom ik Pos schreef zoals ik gedaan heb, was deze, dat mij van verschillende zijden was gebleken, dat bij velen de mening had post gevat, als zou ik mij van het ISG hebben afgewend en in verband daarmede een ander

signifisch genootschap in het leven hebben geroepen, en het was, meen ik, mijn recht en mijn plicht, tegen die averechtse voorstelling van zaken op te komen.

Daarbij was ik wel genoodzaakt, in een vergelijking tussen het ISG en het SPMH te treden en gaf daarbij als mijn oordeel te kennen, dat de laatste, wat internationaal kontakt en binnenlandse organisatievorm betreft, niet met het ISG kan worden vergeleken. En het sprak, dunkt mij, vanzelf, dat ik het SPMH hiervan in kennis stelde, om het de gelegenheid te geven, hiertegen desgewenst op te komen. Dit is niet geschied, maar wel heb je me gezegd, hierover gegriefd te zijn en in je brief van eergisteren spreek je zelfs van een "eenzijdig en onrechtvaardig partijkiezen", en ik zou heel graag willen weten, hoe je daarbij komt.

Intussen geloof ik niet, dat we met elkaar brieven te schrijven, in dit opzicht verder komen en ik stel je dus voor, de hele kwestie een dezer dagen sine ira et studio (en in het bijzijn van WS, als je daar geen bezwaar tegen hebt) te bespreken. Liefst op een middag om een uur of vier in de loop van de volgende week. Hoe denk je daarover?

Handdr

G.Mannoury [handtekening]

296. GM woensdag 13 april 1949 brief ong. ½ pag, A4 [ArchMV, 115]
Aantekeningen n.a.v. een gesprek met DvD en Wim Scheffer.
297. GM:DvD 4 mei 1949 korte handges. brief enkele regels [ArchMV, 116 afschrift]
Dankt DvD voor een paar interessante artikelen.
298. GM zaterdag 18 juni 1949 kladpapier [recycled] enkele schetsjes [ArchMV, 117]
Mathematische berekeningen.
299. GM 12 november 1949 klad papier [2 blaadjes] enkele regels en enkele tekeningen [ArchMV, 118]
Aantekeningen over DvD. DvD is in juni tot lid van de Koninklijke Akademie benoemd. Ze hebben ook over 'Mikro- en makrofysika "dikte" der ruimte' en de wet van Laplace gesproken. Naar aanleiding van dit laatste onderwerp heeft GM wat schetsjes van normaal verdelingen gemaakt.
300. GM:DvD Amsterdam 4 december 1949 briefkaart [ArchDvD]
briefkaart aan Prof.Dr. D.v.Dantzig; Valeriusstraat 58; Amsterdam-Z
Amsterdam, 4-12-'49
Amice, Welbedankt voor de toegezonden stelsels [stencils?] over Wbr. (cap.sel. Wbr 1-46 & Wbr 283-310). Je definities van in- en uitschakeling op pag 35 & 38 zijn, dunkt me, heel gelukkig geformuleerd.
Handdr. tt
G.Mannoury [handtekening]
301. GM:DvD 4 december 1949 korte handges. brief enkele regels [ArchMV, 119 afschrift]
Collegiale zakelijk-wetenschappelijke correspondentie over een bepaald artikel.
302. GM dinsdag 27 december 1949 kladje enkele regels [ArchMV, 120]
Aantekeningen n.a.v. een bericht van/over DvD.
303. GM 19 mei 1950 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 121]
Aantekeningen over DvD. Heeft 15 september gebeld om af te spreken. 5 oktober, gaat voor een half jaar naar Berkeley.
304. GM vrijdag 29 december 1950 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 122]
Aantekeningen n.a.v. een gesprek met DvD en enkele anderen.
305. DvD:GM Berkeley 19 februari 1951 [poststempel] postkaart [ArchMV, 123]
Heeft een lange reis gehad en heeft veel mensen ontmoet, D.J.Struik, Carnap en Van Eeden.
306. GM donderdag 27 september 1951 papiersnipper enkele regels [ArchMV, 124]
Aantekeningen over DvD. DvD is naar 10 universiteiten in Amerika geweest.
307. GM 7 december 1951 papiersnipper [blauwkleurig] enkele regels [ArchMV, 125]
Aantekeningen n.a.v. een gesprek met DvD en enkele anderen. Besproken o.a. 'Sociologische invloed op

de wetenschappelijke benadering van problemen'.

308. GM donderdag 31 januari 1952 kladblokpapier enkele regels [ArchMV, 126]
Engelstalige aantekeningen n.a.v. een gesprek met DvD en enkele anderen.
309. GM 8 augustus 1955 papiersnipper enkele regels [ArchMV]
Aantekeningen n.a.v. een gesprek met van DvD en anderen in de huiskamer. Besproken: stuk N.Archief
[Dantzig [99] 1955], atoombom en Einstein's bezoek aan Roosevelt.
310. GM zondag 23 oktober 1955 kladje enkele regels [ArchMV]
Notitie van een bezoek van DvD en EvD.
311. GM:DvD 9 december 1955 briefkaart [ArchDvD]
briefkaart aan Prof.Dr. D.v.Dantzig; Valeriusstraat 58; Amsterdam-Z
Welbedankt voor het bundeltje boeiende lektuur!
T t
GM [paraaf]
PS: géén "fake"!

LITERATUUR:

- [Dantzig [1] 1925] 'The Miller Effect and Relativity', D. van Dantzig. *Nature* **116** (1925), pp. 465.
- [Dantzig [3] 1927] 'Over de maatschappelijke waarde van onderwijs in wiskunde', D. van Dantzig. *Bijvoegsel van het Nieuw Tijdschrift voor Wiskunde gewijd aan Onderwijsbelangen* [later: *Euclides*] **3** (1927), pp. 197-197.
- [Dantzig [5] 1929] 'Woord en Werktuig. De strijd om het machinica-onderwijs', D. van Dantzig. *Euclides* **5** (1929), pp. 86-102.
- [Schouten/Dantzig [6] 1929] 'Ueber die Differentialgeometrie einer Hermiteschen Differentialform und ihre Beziehungen zu den Feldgleichungen der Physik', J.A. van Schouten en D. van Dantzig. *Proc. Kon. Ak. v. Wet.* **32** (1929), pp. 60-64.
- [Dantzig [24] 1932] 'Over de elementen van het wiskundig denken', D. van Dantzig [rede TH Delft]. *Euclides* **9** (1932), pp. 102-116.
- [Dantzig [27] 1933] 'Over de betekenis der groepentheorie voor de moderne meetkunde en fysika', D. van Dantzig. Openbare les Universiteit van Amsterdam, 1933 [ongepubliceerd].
- [Dantzig [45] 1938] *Vragen en Schijnvragen over Ruimte en Tijd. Een toepassing van den wiskundigen denkvorm*, D. van Dantzig [Inaug. Delft, 28 oktober 1938]. Groningen, Batavia: J.B. Wolters, 1938.
- [Dantzig [53] 1941] 'Mathematische en empiristische grondslagen der waarschijnlijkheidsrekening', D. van Dantzig. *Ned. Tijdschrift v. Natuurk.* **8** (1941), pp. 70-93.
- [Dantzig [54] 1947] 'On the principles of intuitionistic and affirmative mathematics. I and II', D. van Dantzig. *Proc. Kon. Ak. v. Wet.* **50** (1947), pp. 918-929, 1092-1103; *Indag. Math.* **9** (1947), pp. 429-440; 505-517.
- [Dantzig [55] 1941] 'Punti di vista: D. van Dantzig', B. de Finetti. *Statistica* [It.] **1** (1941), pp. 229-242.
- [Dantzig [60] 1946] 'Wiskunde, Logica en Ervaringswetenschappen', D. van Dantzig [syllabus van het Studium Generale-college logica, TH Delft 1945-6]. S.l.: s.n..
- [Dantzig [61] 1947] 'General procedures of empirical science', D. van Dantzig. *Synthese* **5** (1947), pp. 441-455.
- [Dantzig [62] 1947] 'Toespraak gericht tot Prof. Dr. G. Mannoury ter gelegenheid van zijn tachtigste verjaardag op 17 mei 1947', D. van Dantzig. *Euclides* **23** (1947), pp. 27-37.
- [Dantzig [69] 1947] 'College Mathematische Statistiek Amsterdam 1947-48', D. van Dantzig. Amsterdam: Mathematisch Centrum (*syllabus SC 1.1,2/48*), 1948.
- [Dantzig [99] 1955] 'Sur un problème de M. Karamata', D. van Dantzig. *Nieuw Archief voor Wiskunde* (3) **3** (1955), pp. 89-92.
- [Dantzig [M3] 1945] 'Annexatie, een nationaal gevaar', D. van Dantzig. *De Vrije Katheder* **5** (1945), nr. 22, pp. 7-9.
- [Dantzig [M4] 1946] 'Signifische beschouwingen over de begrippen "Schuld", "Straf" e.a. in verband met het annexatievraagstuk, Praeadvies ter voorbereiding der vergadering der Vereeniging inzake annexatie van Duitsch grondgebied door Nederland', D. van Dantzig. *Mededeelingen van de Nederlandsche Vereeniging voor International Recht* **24** (1946), pp. 1-38.
- [Dantzig [M6/M9] 1947] 'Vrijheid van meningsvorming', D. van Dantzig. *De Groene Amsterdammer* 6 sept. 1947;

De Linie, 12 dec. 1947

[Dantzig [M7] 1947] 'Het Alternatief', D. van Dantzig. *Het Parool* (23 aug. 1947).

[Dantzig [M8] 1948] 'Over de maatschappelijke functie van zuivere en toegepaste wetenschappen', D. van Dantzig. *Symposium over "De Functie van de Wetenschap" in de Sociëteit voor Culturele Samenwerking te 's Gravenhage 1947* (1948), pp. 20-40.

[Kloosterman 1942] 'Wiskunde', H.D. Kloosterman. *Natuurwetenschappelijk 1942*, pp. 234-255.

[Mannoury 1917] *Over de sociale betekenis van de wiskundige denkvorm*, G.Mannoury [Inaug. rede UvA]. Groningen: Noordhoff, 1917.

[Mannoury 1947/48] *Handboek der analytische significa* (2 delen: I. *Geschiedenis der begripskritiek*. II. *Hoofdbegrippen en methoden. Ontogenese en Fylogense van het verstandhoudingsapparaat*), G.Mannoury. Bussum: Kroonder, 1947-1948.